

# Prigodne teme u nastavi Prirode i društva

---

**Kolić, Lea**

**Master's thesis / Diplomski rad**

**2024**

*Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj:* **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

*Permanent link / Trajna poveznica:* <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:654080>

*Rights / Prava:* [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

*Download date / Datum preuzimanja:* **2024-11-25**



**Sveučilište u Zadru**  
Universitas Studiorum  
Jadertina | 1396 | 2002 |

*Repository / Repozitorij:*

[University of Zadar Institutional Repository](#)



zir.nsk.hr



DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJ

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja

Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij

Učiteljski studij



**Lea Kolić**

**Prigodne teme u nastavi Prirode i društva**

**Diplomski rad**

Zadar, 2024.

Sveučilište u Zadru

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja - Odsjek za razrednu nastavu  
Sveučilišni integrirani prijediplomski i diplomski studij / Učiteljski studij

Prigodne teme u nastavi Prirode i društva

Diplomski rad

Student/ica:

Lea Kolić

Mentor/ica:

Doc.dr.sc. Tamara Kisovar-Ivanda

Zadar, 2024.



## Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Lea Kolić**, ovime izjavljujem da je moj **diplomski** rad pod naslovom **Prigodne teme u nastavi Prirode i društva** rezultat mogea vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mogea rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mogea rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 21. veljača 2024.

## SAŽETAK

Obzirom da je nastavni predmet Priroda i društvo obvezan školski predmet, na samom početku čitatelja se upoznaje s njegovim osnovnim obilježjima. Osnovna obilježja jesu opseg i dubina sadržaja, cjelovitost nastave te primjerenost i promjenjivost sadržaja. Nadalje, ukratko je predstavljen kurikulum nastavnog predmeta te su unutar tog poglavlja predstavljeni i koncepti koji čine strukturu predmeta Priroda i društvo. Osim kurikuluma Prirode i društva, predstavljen je dio kurikuluma nastavnog predmeta Katolički vjeronauk u kojem se spominje obrada prigodnih tema. Prikazane su i dodirne točke u kurikulumuma ta dva nastavna predmeta.

Tema ovog diplomskog rada jesu prigodne teme koje se obrađuju kroz nastavu Prirode i društva, a u ovom radu odabrane su Dani kruha i blagdan Svete Lucije. Različit pristup temama te različita obrada istih prikazana je u praktičnom dijelu istraživanja održavanjem nastavnih sati u 1. i 2. razredu osnovne škole. Kod održanih sati naglasak je bio na motivaciji učenika u uvodnom dijelu sata te na obradi teme korištenjem različitih nastavnih aktivnosti u glavnom dijelu sata.

**Ključne riječi:** prigodne teme, Dani kruha, blagdan Svete Lucije

## **SUMMARY**

### **Appropriate topics in the teaching of nature and society**

Given that the subject Nature and Society is a compulsory school subject, the reader is introduced to its basic features at the very beginning. The basic features are the scope and depth of the content, the completeness of the teaching, and the appropriateness and changeability of the content. Furthermore, the curriculum of the subject is briefly presented, and within that chapter, the concepts that make up the structure of the subject Nature and Society are also presented. In addition to the Nature and Society curriculum, a part of the Catholic Religious Education curriculum was presented, which mentions the treatment of appropriate topics. Points of contact in the curricula of those two subjects are also presented.

The topic of this diploma thesis is appropriate topics that are dealt with in the course of Nature and Society, and in this thesis the Days of Bread and the Feast of St. Lucia were chosen. A different approach to the topics and different processing of them is shown in the practical part of the research by holding classes in the 1st and 2nd grade of elementary school. In the classes held, the emphasis was on student motivation in the introductory part of the class and on processing the topic using different teaching activities in the main part of the class.

**Keywords:** special topics, Days of Bread, feast of St. Lucia

## SADRŽAJ

<b>1. UVOD.....</b>	<b>1</b>
<b>2. POČETCI NASTAVNOG PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO.....</b>	<b>2</b>
<b>3. OBILJEŽJA NASTAVNOG PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO.....</b>	<b>5</b>
3.1. Opseg sadržaja nastave prirode i društva .....	5
3.2. Dubina sadržaja nastave prirode i društva .....	7
3.3. Primjerenost i promjenjivost sadržaja nastave prirode i društva .....	8
3.4. Cjelovitost nastave prirode i društva .....	8
<b>4. KURIKULUM NASTAVNOG PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO .</b>	<b>10</b>
4.1. Organiziranost svijeta oko nas (A) .....	10
4.2. Promjene i odnosi (B) .....	11
4.3. Pojedinac i društvo (C).....	11
4.4. Energija (D) .....	11
<b>5. PRIGODNE TEME U NASTAVI PRIRODE I DRUŠTVA .....</b>	<b>13</b>
5.1. Dani kruha .....	13
5.2. Blagdan Svete Lucije .....	14
<b>6. KORELACIJA S NASTAVOM VJERONAUKA .....</b>	<b>16</b>
6.1. Povezanost kurikuluma vjeronauka s nastavnim predmetom Priroda i društvo .....	16
<b>7. ISTRAŽIVANJE .....</b>	<b>18</b>
7.1. Cilj istraživanja .....	18
7.2. Problem istraživanja .....	18
7.3. Sudionici istraživanja .....	18
7.4. Metodologija istraživanja.....	18
7.1.1. Dani kruha u 1. razredu .....	20
7.1.2. Dani kruha u 2. razredu .....	26
7.2.1. Blagdan Svete Lucije u 1. razredu .....	31
7.2.2. Blagdan Svete Lucije u 2. razredu .....	37
<b>8. ZAKLJUČAK.....</b>	<b>42</b>

<b>9. POPIS LITERATURE.....</b>	<b>43</b>
<b>10. ŽIVOTOPIS .....</b>	<b>44</b>
<b>PRILOZI .....</b>	<b>45</b>
<b>Prilog 1.....</b>	<b>45</b>
<b>Prilog 2.....</b>	<b>50</b>
<b>Prilog 3.....</b>	<b>55</b>
<b>Prilog 4.....</b>	<b>61</b>



## 1. UVOD

Nastavni predmet Priroda i društvo jedan je od obaveznih predmeta u osnovnoj školi, a interdisciplinarni je nastavni predmet čiji se sadržaji biraju iz društveno – humanističkog, prirodoslovnog te tehničko-informatičkog područja. U prošlosti, kada nije bilo organiziranih škola, stariji su ljudi uzimali sadržaje iz svojih života i na taj način upoznivali prirodne pojave koje su bile oko njih. Danas se u tijeku nastavne godine prigodno obrađuju određeni povijesni sadržaji, a sam naziv prigodne rabi se u nedostatku nekog prikladnijeg naziva za te sadržaje. Prigodne teme i njihovi sadržaji navedeni su u nastavnom programu te su samim time sastavni dio sadržaja u nastavi prirode i društva. Razlika kod prigodnih tema je u njihovom sadržaju te se tako one dijele u nekoliko skupina.

Prigodne teme mogu biti vezane uz svetkovine, pojedine blagdane, obljetnice, povijesne spomenike i znamenite ljude. U 1. i 2. razredu osnovne škole kao prigodne teme obrađuju se nastavni sadržaji koji su vezani za neke obljetnice koje su važne za školu, sadržaji vezani za zavičaj, sadržaji vezani za domovinu te još neki širi sadržaji. Kod poučavanja prigodnih tema posebnu pozornost treba pridati odabiru i određivanju dubine i širine sadržaja. Pri nastojanju da se neki povijesni sadržaj učenicima prikaže u cijelosti vrlo lako može doći do iskrivljavanja i pojednostavljanja povijesnog sadržaja čime se gubi znanstvena vrijednost.

Cilj ovog istraživanja je ispitati značaj prigodnih tema u okviru orijentacije u vremenu u predmetnom kurikulumu Prirode i društva te udžbenicima Prirode u Društva za 1. i 2. razred osnovne škole, a isto tako i odgojno – obrazovni značaj prigodnih tema za učenike početnih razreda osnovne škole. Pritom će se rabiti metoda analize teksta udžbenika za 1. i 2. razred osnovne škole te metoda sustavnog promatranja tijekom realizacije četiri sata Prirode i društva u jednoj osnovnoj školi u Zadru. Spomenute metode određuju ovo istraživanje kao istraživanje u okviru kvalitativne istraživačke paradigme, a kroz istraživanje pokazala bi se i aplikacijska svrha ovog istraživanja.

## 2. POČETCI NASTAVNOG PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO

Nastavni predmet Priroda i društvo prvi put se u nastavnom planu osnovnih škola javlja u 18. stoljeću, stoga se može reći da ima dugu povijest. Građanski pedagozi su tijekom 18. stoljeća postepeno u nastavu počeli uvoditi tzv. stvarne predmete (prirodoslovlje, povijest, zemljopis). Nakon uvođenja stvarnih predmeta javili su se problemi vezani uz opseg i dubinu sadržaja te problemi vezani za metode rada. Tada su pedagozi tog vremena došli do spoznaje kako bi prije kontinuiranog učenja prirodoslovlja, povijesti i zemljopisa djecu trebalo upoznati s predmetima i pojavama iz njihove okoline. Na takav način djeci bi se omogućilo da upoznaju osnove stvarnosti u kojoj žive, a ta bi im znanja bila od velike pomoći pri usvajanju sustavnih sadržaja stvarnih nastavnih predmeta. Bezić (1997) navodi kako je upravo tako nastao novi i poseban nastavni predmet pod nazivom Početna stvarna nastava. Početna stvarna nastava za sve pedagoge 18. i 19. stoljeća bila je prijeko potrebna jer su se pomoću nje mali učenici upoznivali sa stvarnosti, ali njihova mišljenja razilazila su se u određivanju njezinog cilja. Nekima je osnovni cilj novog predmeta bio razvoj govornih sposobnosti djece, nekima upoznavanje osnovnih elemenata stvarnosti, a nekima ostvarivanje odgojnih zadataka nastave. Različitosti u shvaćanju cilja predmeta Početne stvarne nastave najbolje se odražavaju kroz varijacije naziva tog nastavnog predmeta.

Sva previranja i proturječja imala su utjecaja i na našu školu. Franjo Klaić 1862. dao je najstariji naziv tom nastavnom predmetu, a nazvao ga je Jezikoslovna i stvarna obuka. Razmatrajući naziv, Franjo je očito imao u cilju povezati materijalne i funkcionalne zadatke predmeta. Kobali je ovaj predmet 1879. godine nazvao Zorna obuka, a samim nazivom istaknuo je kako je njemu u prvom planu bilo načelo zornosti. Stjepan Basariček, koji je u to doba bio jedan od poznatijih hrvatskih pedagoga, dosta dugo bavio se problemima tog nastavnog predmeta. U svom „*Napretku*“ iz 1868. godine primjenjuje naziv Stvarna obuka čime naglašava materijalni zadatak tog predmeta, a to je upoznavanje neposredne stvarnosti. De Zan (1999) ističe kako se Basariček izvjesno vrijeme bavio analiziranjem svrhe i cilja ovog predmeta te je također u skladu sa svojim promatranjima mijenjao njegov naziv. U „*Pedagogiji*“ iz 1884. godine predmet naziva Zorna obuka, a time dolazi do izjednačavanja mišljenja s Kobalijem te u prvi plan stavlja načelo zornosti. U „*Rukovođu za početnu stvaru ili zornu obuku*“ iz 1899. predmet dobiva naziv Početna stvarna i zorna obuka, a u „*Rukovođu*“ iz 1914. godine predmet naziva Početnom stvarnom i zavičajnom obukom. Modecu je za ovaj predmet također kao Kobaliju i Basaričeku u prvom planu bilo načelo

zornosti te je u svom „*Rukovodniku za početnicu i bukvar*“ iz 1884. godine posebno istaknuo funkcionalne zadaće te nastave i dao naziv Zorna nastava. Smatrao je da je vježbanje u zrenju i govorenju. U svojoj „*Metodici škole rada*“, koja je objavljena 1922. godine Turić se koristi nazivom Početna stvarna obuka.

Osim što su nazive današnjeg predmeta Priroda i društvo mijenjali pedagozi ovisno o vlastitom razmatranju, tako je i zakonodavno tijelo tadašnje Federalne Države Hrvatske ZAVNOH mijenjalo njegov naziv. U nastavnom planu i programu ZAVNOH-a iz 1944. godine predmet dobiva naziv Početna stvarna nastava. Ostali nastavni planovi u razdoblju od 1945. godine do 1950. godine posebno naglašavaju funkcionalnu zadaću te nastave, a ona se provodi kao dio nastave srpskog ili hrvatskog jezika. Predmet 1947. godine ima naziv Početna stvarna nastava, 1948. godine naziva se Vježbanje u promatranju, mišljenju i govoru te se konačno 1950. godine predmet naziva Vježbanje u promatranju, ručnom radu, mišljenju i govoru. Nastavni plan za 1952. drugu godinu donosi već korišteni naziv za predmet, a on glasi Početna stvarna obuka. To je samo bila priprema za formiranje novog nastavnog predmeta Upoznavanje prirode i društva 1954. godine, a predmet je obuhvaćao prvi i drugi razred (3 sata tjedno), treći razred (4 sata tjedno) i četvrti razred (5 sati tjedno). U ovom nastavnom planu nastavni predmet Upoznavanje prirode i društva bio je potpuno samostalan nastavni predmet za prvi, drugi i treći razred. U četvrtom se razredu taj predmet dijelio na dva zasebna predmeta: Upoznavanje prirode te Upoznavanje društva. Nastavni plan iz 1954. godine doraden je 1958. godine, ali se naziv predmeta nije promijenio. Do promjene dolazi tek u formiranju nastavnog plana 1972. godine kojim se ukidaju nastavni predmet Upoznavanje prirode i društva za razrede od prvog do trećeg te Upoznavanje prirode i Upoznavanje društva za četvrti razred, a umjesto njega uvodi se predmet jednostavnog naziva Priroda i društvo. Predmet obuhvaća prvi i drugi razred (3 sata tjedno) te treći i četvrti razred (4 sata tjedno). Oblikovanjem ovog predmeta poprilično je smanjen broj pojmova te je utvrđen stupanj sposobnosti učenika kao i stupanj usvojenosti znanja. Isti ovaj naziv zadržava se i u nastavnom planu i programu iz 1984. godine. Tim nastavnim planom nastava prirode i društva određena je kao specifično odgojno – obrazovno područje prva četiri razreda osnovne škole. Njezina osnovna zadaća je produbljivanje i proširivanje svih stečenih znanja i iskustva o prirodi i društvu, razvijanje logičkog zaključivanja, poticanje sposobnosti promatranja, stvaranje cjelovite slike svijeta te primjena svog stečenog znanja u praksi. Nadalje, prema De Zanu (2001) kada je Hrvatska postala samostalna 1991. godine te se formirala u jednu od suvremenih europskih država i hrvatsko se školstvo počelo integrirati u suvremene europske

tijekove. Sukladno tome 1992. godine su privremenim nastavnim planom i programom inovirani sadržaji nastavnog predmeta priroda i društvo te su oblikovane neke nove nastavne cjeline. Prostorni obuhvati s kojima se učenici upoznaju u pojedinom razredu ostali su isti: prvi razred – mjesto u kojem živi učenik, naselje; drugi razred – zavičaj, područje zavičajnog mjesta; treći razred – zavičajna regija; četvrti razred – država Republika Hrvatska i njezino područje. Ovim nastavnim programom posebno je za treći razred istaknuto upoznavanje učenika s orijentacijom u prostoru, upoznavanje učenika s poimanjem vremena te uvođenje i upoznavanje učenika s prirodoslovljem. Za četvrti razred prirodoslovlje je posebno odvojeno od povijesti Republike Hrvatske i od zemljopisnih obilježja.

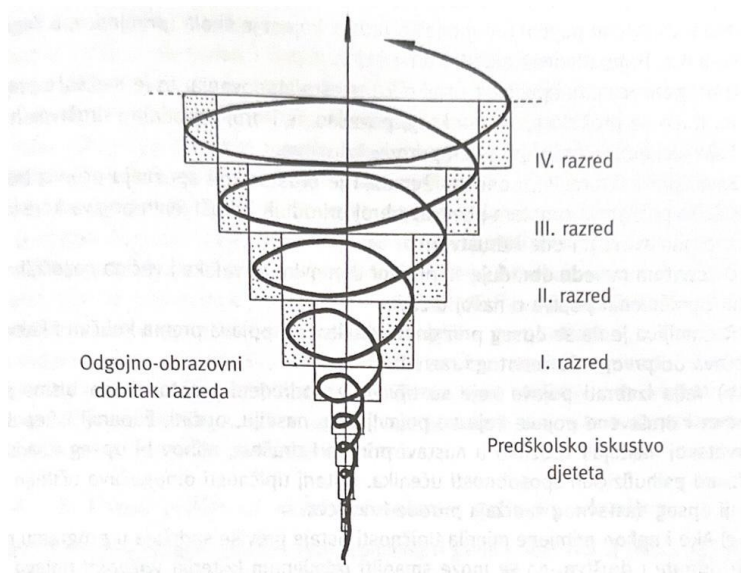
### 3. OBILJEŽJA NASTAVNOG PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO

Kada bi se nastavni predmet Priroda i društvo usporedio s nekim drugim nastavnim predmetom ne bi bilo teško primijetiti i opaziti karakteristike po kojima je posve drugačiji od svih ostalih nastavnih predmeta. Sposobnosti, znanja, stavovi i vještine koji se stječu nastavnim predmetom Priroda i društvo učeniku omogućuju jednostavnije snalaženje u nekim novim situacijama u društvenom i prirodnom okružju, omogućuju učeniku što bolje razumijevanje i shvaćanje svijeta te mu pojednostavljuju donošenje odluka vezanih za dobrobit prirode, dobrobit zajednice te osobnu dobrobit (Letina, 2021, str. 106). Sve ovo omogućeno je zahvaljujući širini sadržaja ovog nastavnog predmeta. Nastavni program Prirode i društva uključuje zemljopisne sadržaje, sadržaje o živoj i neživoj prirodi, sadržaje o gospodarstvu, povijesne sadržaje, sadržaje iz kulture, sociološke sadržaje, elemente tehničkog odgoja, elemente prometnog odgoja. Najkraćim crtama rečeno, ovo je nastavni predmet koji obuhvaća cjelokupnu društvenu i prirodnu stvarnost u okviru dječjih mogućnosti shvaćanja. U skladu s tim jednostavno je shvatiti predmet Prirode i društva kao važnog faktora u oblikovanju i razvoju učenika kao duhovnog, moralnog i umnog bića. Opseg i dubina sadržaja, cjelovitost sadržaja, primjerenost i promjenjivost sadržaja ključna su načela za ustroj nastavnog sadržaja iz predmeta prirode i društva.

#### 3.1. Opseg sadržaja nastave prirode i društva

Razni nastavni programi daju nam uvid u veliki broj načina na koji se raspoređuje nastavno gradivo. Spiralno – uzlazni raspored je raspored koji se primjenjuje u nastavnim predmetu priroda i društvo (slika 1). U ovom tipu rasporeda opseg nastavnog sadržaja se iz godine u godinu postepeno širi. Spiralno – uzlazni raspored ima okomitu i vodoravnu slojevitost, a ona se odnosi na dubinu i širinu nastavnog sadržaja. Prema De Zanu (1999) sadržaji velikog broja nastavnih cjelina međusobno su usko povezani i stoga je prije stjecanja nekih novih spoznaja potrebno ukratko ponoviti prethodni sadržaj. Primjerice, u prvom razredu učenici se upoznaju s nastavnom cjelinom Učenik u prometu u okviru koje obrađuju teme: ulica (pločnik, kolnik), put od kuće do škole, raskrižje. Nakon toga učenici u drugom razredu samo ukratko ponavljaju temeljne činjenice usvojene u prvom razredu te na njima nastavljaju graditi svoje spoznaje koje su vezane za nastavnu cjelinu Prometni odgoj u okviru koje se obrađuju teme: Prometni znakovi i Dijete putnik u prometu. Nastavne teme koje se obrađuju u drugom

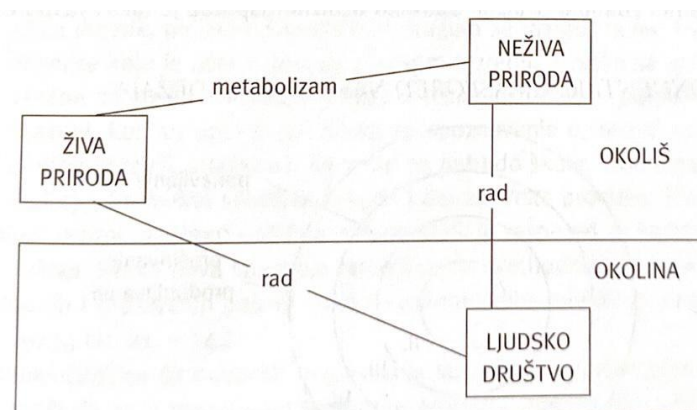
razredu podloga su za spoznavanje novih nastavnih sadržaja u trećem razredu nastavne cjeline Promet u zavičajnoj regiji u okviru koje se obrađuju teme: Prometna povezanost naselja, Oprezno na putu do škole, Bicikl, Vrste prometa, Prometna sredstva. Na temelju opisane gradnje učeničkih spoznaja lako se može zaključiti kako je spiralno – uzlazni raspored sadržaja najprikladniji za obradu nastavnih sadržaja Prirode i društva. Svaki učitelj/učiteljica odabire one pojave koje su specifične za prostor koji se proučava, a to zapravo znači da se kroz nastavni program prirode i društva uče prirodne i društvene pojave nazočne u okviru prostora koji obrađuju učenici pojedinih razreda. U prvom se razredu obrađuju teme vezane za ustroj života te ustroj rada u školi, teme vezane za ustroj života i rada u roditeljskom domu te naselju u kojem učenici žive. Znači, ako učenici žive u nekom velikom gradu obrađivat će se isključivo one prirodne i društvene pojave vezane za dio grada u kojem je škola (na primjer u Zadru – Bokanjac, Bili Brig, Plovanija i dr.). U drugom razredu kroz nastavni sadržaj Prirode i društva učenici se upoznaju s okolicom svog mjesta stanovanja, a to je zapravo najčešće prostor općine. Nakon toga se u trećem razredu spoznavanje prostora proširuje na spoznavanje zavičajne mikroregije, odnosno na spoznavanje prostora županije te se na kraju u četvrtom razredu spoznaje cijeli prostor Republike Hrvatske. Pošto je količina sadržaja pri spoznavanju prostora poprilično opsežna, potrebno je reducirati sadržaj izborom pojava tipičnih za neki određeni prostor. Kriterij tipičnosti učitelju omogućuje da smanji veliki opseg nastavnog sadržaja prirode i društva. Međutim, bez obzira na smanjivanje sadržaja korištenjem kriterija tipičnosti opseg sadržaja i dalje može biti velik te se tada primjenjuje kriterij važnosti pojava za ljude.



Slika 1. Prikaz spiralno – uzlaznog rasporeda sadržaja

### 3.2. Dubina sadržaja nastave prirode i društva

Kako bi nastava prirode i društva bila učinkovita nije dovoljno precizno definirati opseg sadržaja već i dubinu spoznaje u svakom razredu. De Zan (1999) smatra kako dubinu spoznavanja zapravo određuju umne sposobnosti svakog učenika. Učenici prvog razreda imaju sposobnost opisivanja vanjske pojavnosti stvari i pojava. Sposobni su uočavati, razlikovati, imenovati i nabrajati pojedine predmete te živa bića iz svog okruženja (npr. mogu uočavati, razlikovati i imenovati ptice selice i stanarice). Razina spoznaje kod učenika u prvom razredu je u supstativnom stadiju. U drugom razredu učenici su sposobni uočavati različite događaje, promjene i pothvate koji se događaju kroz dan, tjedan ili godinu (npr. mogu razlikovati proljetnice od nekog običnog cvijeća koje čovjek sadi u svom vrtu, sposobni su uočiti kako ptice selice iz kraja odlaze u jesen i vraćaju se nazad u proljeće). Učenici u drugom razredu su na razini akcijskog stadija spoznaje. U trećem razredu učenici su sposobni povezati neke dvije pojave te mogu razumjeti njihove uzročno – posljedične veze kao i njihovu korisnost za čovjekov život (npr. veza između uzročnika neke bolesti te same te bolesti u čovjeku, povezanost temperature i padalina). Za učenike trećeg razreda karakterističan je stadij relacije. Učenici četvrtog razreda sposobni su uspješno odvojiti prirodnu pojavu od društvene pojave, a to je specifično obilježje za stadij kakvoće njihove spoznaje. Svjesni su da je priroda raščlanjena na živu i neživu prirodu te kako su živa i neživa priroda međusobno povezane kroz izmjenu tvari i protjecanje energije. Također znaju kako je neživa priroda uvjet za život na Zemlji (toplina, svjetlost, zrak, voda i tlo) te da je temelj za održavanje tog života. Živu prirodu (čovjeka, biljke i životinje) spoznaju tako da uočavaju njihovu međusobnu povezanost te ovisnost.



Slika 2. Međudjelovanje žive i nežive prirode

### 3.3. Primjerenost i promjenjivost sadržaja nastave prirode i društva

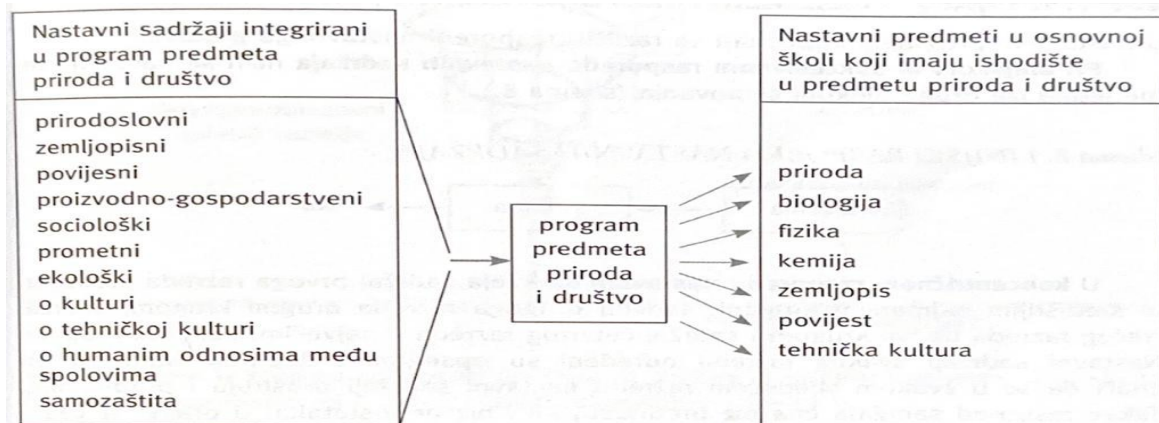
Sadržaji u nastavi prirode i društva promjenjivi su sa stajališta stalnih promjena koje se zbivaju iz godine u godinu kao i s obzirom na raznolikost krajobraza (brežuljkasti, gorski, nizinski, primorski) te s obzirom na društvene pojave u Hrvatskoj. Tehnički, proizvodni, znanstveni i društveni razvoj zahtijevaju neprestane promjene u samom sadržaju nastave Prirode i društva. Nastavni program ostaje isti nekoliko godine, ali sadržaje koji se obrađuju osuvremenjuje sam učitelj. Iz tog razloga jako je važno da svaki učitelj razumije zadaću, zadatke i kriterije po kojima će se oblikovati nastavni sadržaji Prirode i društva.

### 3.4. Cjelovitost nastave prirode i društva

Načelo cjelovitosti nastave prirode i društva temelji se na povezivanju svih nastavnih sadržaja ovog nastavnog predmeta (Bezić, 1997, str. 44). Povezivanje tih sadržaja potrebno je sagledati s nekoliko stajališta. Prvo se naglasak treba staviti na usklađivanje nastave Prirode i društva unutar škole s doživljajima i iskustvom učenika izvan škole. Zadaća svakog učitelja je da kod djece u prvom razredu razvije znanje o prirodi i društvu te da na temelju njihovog znanja i iskustva organizira svoj rad u interpretaciji nastavnog sadržaja Prirode i društva. Učenici kroz takav pristup učitelja trebaju shvatiti kako se u školi produbljuju i proširuju sadržaji koje oni već u određenoj mjeri poznaju. Drugo stajalište odnosi se na vođenje računa o tome kako učenici svojim odlaskom u školu ne gube povezanost sa svojom sredinom. U školi oni provode manji dio dana dok su veći dio dana kod kuće. Drugim riječima rečeno, učenici tijekom svog školovanja uče u školi u približnoj mjeri kao i izvan nje. Ako polazimo od načela cjelovitosti, počiva se na mišljenju da treba snažno integrirati sve sadržaje koje učenici nauče kroz nastavu Prirode i društva s onim sadržajima koje učenici usvajaju izvan škole. Potrebno je u nastavi Prirode i društva stvoriti uvjete kroz koje će sadržaji koje su usvojili u školi omogućiti efikasnije učenje izvan škole, ali i uvjete koji će omogućiti da znanje stečeno u procesu prirodnog učenja potpomaže u procesu usvajanja znanja u školi. Treće, program nastave Prirode i društva dosta je opsežan jer objedinjuje sadržaje prirodnog i društvenog područja. Iz tog razloga u nastavi Prirode i društva kreiraju se mogućnosti za skladno povezivanje sadržaja iz pojedinih dijelova nastavnog programa. Ne može se dopustiti da određene nastavne cjeline i teme ostanu nepovezane. Temeljni proces učenja u nastavi Prirode i društva je proces kumulacije, a on podrazumijeva da se sadržaj jedne nastavne cjeline usvaja



na temelju sadržaja druge nastavne cjeline. Četvrto i posljednje stajalište shvaća se kroz smisao centralne građe, a odnosi se na povezivanje nastavnih sadržaja drugih nastavnih predmeta s nastavnim sadržajima Prirode i društva.



Slika 3. Povezanost Prirode i društva s ostalim predmetima

Na temelju navedenih stajališta možemo zaključiti kako su metode i sadržaji nastavnog predmeta Priroda i društvo sveobuhvatni, kompleksni i cjeloviti. Prema De Zanu (2001) kod načela cjelovitosti također je važno spomenuti i fenomenološki orijentiranu integraciju koja neku određenu pojavu promatra u cijelosti.

## 4. KURIKULUM NASTAVNOG PREDMETA PRIRODA I DRUŠTVO

Ministarstvo znanosti i obrazovanja je 22. siječnja 2019. godine u Narodnim novinama objavilo kurikulum za nastavni predmet Priroda i društvo za sve osnovne škole u Republici Hrvatskoj. U kurikulumu nastavnog predmeta Priroda i društvo prvo se navode njegova svrha i opis. Kurikulum (2019) ističe kako vještine, stavovi i znanja stečeni nastavnim predmetom Priroda i društvo učeniku omogućavaju bolje i lakše shvaćanje svijeta kojim je okružen, jednostavnije snalaženje u nekim novim situacijama u društvenom i prirodnom okruženju te lakše donošenje odluka povezanih s osobnom dobrobiti, dobrobiti zajednice i prirode. Nakon svrhe i opisa predmeta navode se odgojno-obrazovni ciljevi poučavanja i učenja predmeta Priroda i društvo. Učenik zahvaljujući nastavnom predmetu Priroda i društvo spoznaje kompleksnost svijeta koji ga okružuje, razumije rast i razvoj kroz interakciju s drugima i interakciju s prirodom, razvija istraživačke kompetencije koje su važne za spoznavanje svijeta, uči uvažavati i poštivati različitosti kao i svoja prava te prava drugih učenika, odgovorno i sigurno koristi tehnologiju u svakodnevnom životu te povezuje spoznaje nastavnog predmeta Priroda i društvo sa spoznajama iz nekih drugih nastavnih predmeta. U Kurikulumu (2019) se zatim navodi struktura, odnosno navode se organizacijska područja kurikuluma. „On obuhvaća sljedeće koncepte: Organiziranost svijeta oko nas (oznaka A), Promjene i odnosi (oznaka B), Pojedinač i društvo (oznaka C) te Energija (oznaka D).“ Međusobno prožimanje koncepata pruža učenicima mogućnost nadograđivanja njihovog razumijevanja kroz različite sadržaje i aktivnosti.

### 4.1. Organiziranost svijeta oko nas (A)

Konceptom Organiziranost svijeta oko nas nastoji se objasniti način organizacije svijeta koji nas okružuje. Njegova organizacija temelji se na skladu društvenih i prirodnih sustava, taj svijet u svim svojim cjelinama i dijelovima ima neki određeni red. Koncept A objašnjava nam i prikazuje razliku između žive i nežive prirode, objašnjava organizaciju živih bića u zajednice, organizaciju čovjeka u različitim društvenim zajednicama te naglašava važnost vremenske organizacije. Djelovanje čovjeka može na organiziranost svijeta utjecati pozitivno ili negativno, a on je taj koji o tome odlučuje.

#### 4.2. Promjene i odnosi (B)

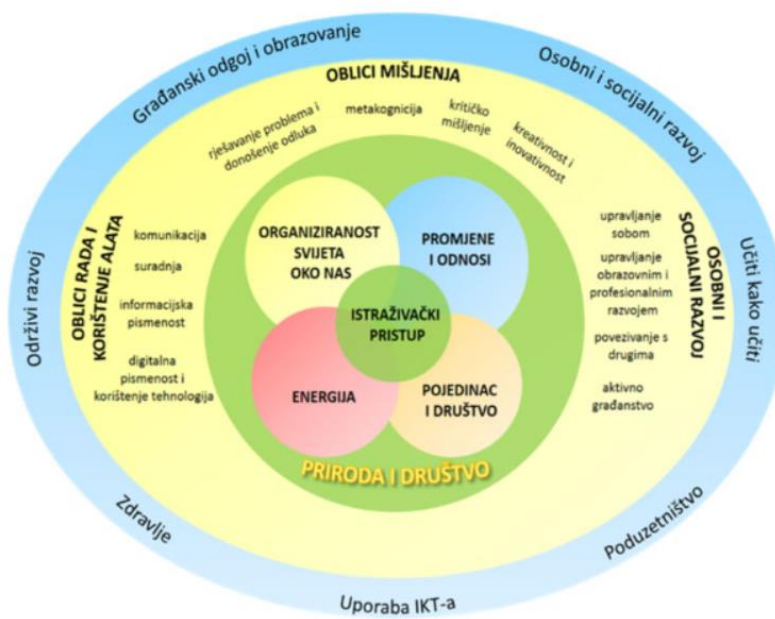
Promjene koje su se desile u svijetu koji nas okružuje ostavile su neizbrisiv trag u vremenu. One su zabilježene u povijesnim izvorima i prirodnim oblicima koji sada služe za učenje o prošlosti i pripremanje za budućnost. Priroda nam daje mogućnost uočavanja obrazaca (kruženje vode u prirodi, izmjena dana i noći, izmjena godišnjih doba...), a razumijevanje obrazaca čovjeku pomaže u predviđanju događaja i procesa te pomaže u očuvanju Zemlje i samoodrživosti (Kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo za osnovne škole, 2019).

#### 4.3. Pojedinac i društvo (C)

Čovjek se ostvaruje životom u zajednici jer je društveno biće. Temeljna zajednica u kojoj svaki čovjek stječe svoja prva iskustva jest obitelj. On kroz suživot s članovima svoje obitelji izgrađuje svoj identitet, ispunjava obveze, ostvaruje prava te preuzima neke odgovornosti. U ostalim zajednicama kao što su vrtić i škola čovjek prihvaća sva pravila ponašanja koja su važna za suživot i na taj način formira odgovornost za sebe kao i za druge (Kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo za osnovne škole, 2019). Koncept C također naglašava koliko je važno izgraditi nacionalni identitet čiji je temelj u obiteljskoj zajednici, a taj identitet odnosi se na usvajanje materinjeg jezika te razvijanje svijesti o nacionalnoj pripadnosti.

#### 4.4. Energija (D)

Koncept *Energija* naglašava važnost energije za čitav živi svijet. Energiju trebaju svi organizmi, a njihovo preživljavanje zavisi o unosu i uporabi energije te o njezinoj pretvorbi. Energija nije samo važna kako bi organizmi preživjeli već je važna i za njihov svakodnevni život. Čovjek ima sposobnost stalnog pronalaženja novih obnovljivih i neobnovljivih izvora energije, sposobnost pronalaženja novih načina za dobivanje i pohranjivanje energije te sposobnost iskorištavanja energije koja je nužna za preživljavanje i razvoj društva. Učenike treba podučiti o svim nepovoljnim posljedicama proizvodnje i potrošnje energije, a isto tako im treba stvoriti svijest o pravilnoj uporabi energije (Kurikulum nastavnog predmeta Priroda i društvo za osnovne škole, 2019).



Slika 4. Prikaz koncepata nastavnog predmeta Priroda i društvo

## 5. PRIGODNE TEME U NASTAVI PRIRODE I DRUŠTVA

Prigodne teme koje se koriste u nastavi prirode i društva možemo gledati kao oblik ili kao način realizacije određenih ishoda učenja. Za Bezića (1997) ishodi učenja koji se realiziraju kroz prigodne teme usko su vezani uz neke važne povijesne sadržaje koje učitelj sam izabire, a upravo je to razlog zbog kojega je jako važno da se nastavna godina planira jednu godinu unaprijed.

Vranješ-Kostović (2015) smatra da djetetovo svakodnevno istraživanje svijeta koji ga okružuje zajedno s njihovom prirodnom znatiželjom karakterizira djetinjstvo. Djeca su smomotivirajući učenici koji najbolje uče kroz osobno iskustvo u interakciji sa svojim neposrednim okruženjem. Svoja nova znanja oni konstruiraju povezivajući rješavanje problema i istraživanje s različitim oblicima socijalne interakcije. Zapamćivanje informacija i činjenica nisu vještine prijeko potrebne za život i rad u 21. stoljeću. Upravo iz tog razloga nastavnu praksu obrade prigodnih tema u nastavi Prirode i društva treba usmjeriti prema učenikovim interesima i sposobnostima, prema otkrivanju principa, zakona i pravila te prema učenikovom samostalnom sudjelovanju u procesu stvaranja znanja.

### 5.1. Dani kruha

Kruh je najpoznatiji i najrašireniji oblik hrane neovisno o vrsti žitarica od kojih je zamiješen. Osnovni sastojci svakog kruha su brašno, voda, kvasac i sol, a mješavina tih namjernica izložena vatri daje kruh. Velik broj kultura, posebno zapadna, kruh smatra neizostavnom i osnovnom hranom.

Dani kruha prigodan su datum koji se obilježava i održava 17. listopada u Hrvatskoj te diljem svijeta. Gabelica-Šupljika (1995) Dan kruha svrstava u skupinu tzv. slavlja prirode. Dan kruha usko je povezan s jednim prigodnim datumom, a to je Svjetski dan hrane koji se obilježava 16. listopada. Na Dan kruha zahvaljujemo se za kruh i za sve plodove zemlje te blagujemo hranu. Ovaj dan prilika je za jačanje svijesti o neophodnosti zdrave prehrane, svijesti o važnosti očuvanja cijele biološke raznolikosti te svijesti o ekološkoj proizvodnji.

U školama se za Dane kruha održavaju izložbe i svečanosti s ciljem upoznavanja učenika s različitim vrstama kruha i njihovom samom proizvodnjom. Osim održavanja izložbi i svečanosti Dani kruha se u školama mogu obilježiti na mnoge druge načine. Mogu se izrađivati kruh i peciva od različitog brašna kao što su kukuruzno brašno, pšenično brašno ili

raženo brašno i različitih vrsta sastojaka kao što su sjemenke, grožđice ili orašasti plodovi. Na takav način učenici uče o samom procesu nastanka kruha i peciva od samog početka odnosno od sijanja žita do nastanka brašna i na samom kraju pečenja kruha. Dani kruha mogu se obilježiti i čitanjem priča i pjevanjem pjesmica o kruhu kroz održavanje školskih sati određenih nastavnih predmeta kao što su hrvatski jezik ili glazbena kultura. Učenici slušajući i čitajući o kruhu između ostalog mogu naučiti o problemu gladi i siromaštva u cijelom svijetu te mogu osvijestiti važnost cijenjenja hrane. Pardon (2013) smatra da je zajedničko blagovanje te druženje oko hrane korisno za izgrađivanje prijateljstva i osjećaja pripadanja istoj grupi.

## **5.2. Blagdan Svete Lucije**

Sveta Lucija smatra se zaštitnicom očiju. Alujević (2006) navodi kako se ljudi koji su na oči bolesni i ljudi kojima pati vid vrlo često zavjetuju i mole toj svetici. Nepisano pravilo je da se na blagdan Svete Lucije oči ne smiju naprezati i iz tog razloga na taj dan žene ne tkaju, ne izrađuju nikakve ručne radove i ne šivaju. Blagdan Svete Lucije simboličan je i po tome što se obilježava sadnjom pšenice, a poznat je u čitavoj Europi. Običaj sadnje pšenice za blagdan Svete Lucije važan je dio božićnih običaja. Novosel (2012) ističe kako izrasla pšenica zapravo služi kao ukras ispod božićnog drvca. Pšenica ispod božićnog drvca nazivala bi se i božićnim žitom, a držala bi se ispod bora najčešće do Božića te nekada do Nove godine ili blagdana Sveta tri kralja. Pšenica bi se nakon micanja davala blagu kao hrana. Braica (2004) iznosi činjenicu da se običaj sadnje pšenice povezuje sa sredozemnim Adonisovim vrtovima. Adonis je bio lijepi grčki mladić za kojega su se u Ateni, Sirakuzi i Aleksandriji slavile svetkovine, tzv. adonije. Za vrijeme tih svetkovina žene bi se povlačile na krovove kuća u Adonisove vrtove ukrašene posudama u kojima su bili svježe posađeni cvjetovi te bi glasno oplakivale njegovu smrt. Prema Alujević (2006) Sveta Lucija povezuje se i s vjerovanjem da je noću dolazila ispred kuća na magarcu za kojega su djeca u selu ispred svojih vrata ostavljala slamu i vodu. Djeca bi u Dalmaciji večer prije dolaska Svete Lucije pod svoj jastuk stavljala čarape u kojima bi očekivala darove, ujutro bi ona djeca koja su bila zločesta pronašla šibu dok bi dobru djecu dočekali suhi orasi, suhi bademi i suhe smokve. Djeca koja su živjela u siromašnim obiteljima ne bi dobivala darove jer im dimnjaci ne bi bili dobro očišćeni te Sveta Lucija sa svojim poklonima ne bi mogla proći kroz njega.

Blagdan Svete Lucije, kao što je već spomenuto, blagdan je Božićnog doba te je jedna od mnogobrojnih prilika kojima se zadovoljavaju djetetove potrebe. Dijete za vrijeme sadnje pšenice u obiteljskom ili nekom drugom okruženju pamti razgovor koji se vodi te sam postupak sadnje. Gabelica-Šupljika (1995) navodi kako djetetovo iskustvo koje stekne i njegovi ugodni osjećaji utječu na njegovu pozitivnu sliku o sebi i o onima koji ga okružuju. Obilježavanje blagdana Svete Lucije u nastavi izrazito je pogodna prigoda kroz koju se djeca međusobno mogu doživjeti te mogu otkriti što im je zajedničko s nekim drugim djetetom. Svako dijete iz obiteljskog doma u školu donosi svoju obiteljsku tradiciju i svoj način obilježavanja blagdana. Tako neki učenik npr. pšenicu kod kuće sadi u okrugloj posudi dok drugi učenik sadi u kvadratnoj posudi. Oba učenika u tom slučaju mogu shvatiti kako postoji, dakle, različit način sadnje pšenice te uče kako svaki drugačiji način treba prihvatiti.

## 6. KORELACIJA S NASTAVOM VJERONAUKA

Obilježavanje prigodnih datuma u kurikulumu za nastavni predmet Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj navodi se unutar tri koncepta nastavnog predmeta, a to su Čovjek i svijet u Božjemu naumu, Riječ Božja i vjera Crkve u životu kršćana te Crkva u svijetu (NN, 10/2019). U konceptu Čovjek i svijet u Božjemu naumu navodi se kako učenik kroz tumačenje svjedočanstva tradicije te razmišljanje nad biblijskim tekstovima ima mogućnost iskusiti veliki Božji interes za čovjeka. Učenik kroz promišljanje i istraživanje osobnih egzistencijalnih pitanja ponajprije razvija svoju duhovnu dimenziju, a zatim svoj nutarnji život te uči kako razumjeti sva značenja otkupiteljskih i spasiteljskih Božjih činova prema čovjeku. Riječ Božja i vjera Crkve u životu kršćana koncept je u kojem je navedeno kako učenik može potražiti nadahnuća za vlastiti život i utjehu za teške životne trenutke u životima nekih velikih biblijskih osoba. Rad na biblijskim tekstovima svakom učeniku nudi mogućnost da ključna ljudska iskustva suvremenog doba osvjetli nekim biblijskim obilježjem te da spozna temeljna pitanja života čiji se odgovori protkani vjerom kriju u Bibliji. Koncept Crkva u svijetu nastavni predmet Katolički vjeronauk navodi kao mjesto u kojem se učeniku daje mogućnost shvaćanja i tumačenja djelovanja Crkve. Na samom početku svog školovanja učenik upoznaje svoje mjesto u obitelji, vjerskoj zajednici čiji je pripadnik te na kraju u cijelom svijetu. Upoznavanje vlastite uloge učeniku je omogućeno kroz upoznavanje sa sadašnjim i povijesnim ulogama Crkve na nacionalnoj, europskoj i svjetskoj razini. U tom smislu učenik može razumjeti i primijetiti utjecaj kršćanstva kao religije na povijest i sadašnjost hrvatskog društva, utjecaj na njegovu kulturu, umjetnost i jezik te na baštinu koja je sve do danas uspjela sačuvati velik broj kršćanskih vrijednosti koje su sastavni element života na našim prostorima. Neka veća imena iz hrvatske umjetničke i kulturne tradicije, kao i imena iz povijesti te sadašnjosti Katoličke crkve, učeniku daju mogućnost potpunog uvida u međuovisnost društva i Crkve na hrvatskom području, ali i uvid u međuovisnost na nešto većem europskom te svjetskom području.

### 6.1. Povezanost kurikuluma vjeronauka s nastavnim predmetom Priroda i društvo

Nastavni predmet Katolički vjeronauk te nastavni predmet Priroda i društvo povezani su kroz velik broj tema: iskazivanje vlastitog iskustva te iskustva o drugima i svijetu, sklad i ljepota čovjeka i prirode, odgovornost i dužnost za sebe, odgovornost za druge i odgovornost za



svijet... (NN, 10/2019) Navedene teme sastavni su dio Katoličkog vjeronauka i pripadaju A domeni tog nastavnog predmeta. U B i D domenu nastavnog predmeta Katolički vjeronauk spadaju Dani kruha te zahvalnosti za sve plodove zemlje, Sveta Lucija, Sveti Nikola, božićni i adventski običaji te simboli i uskrсни znakovi u okruženju učenika. Navedene sastavnice domena B i D druga su dodirna točka nastavnih predmeta Katolički vjeronauk i Priroda i društvo. Posljednje područje u kojem se povezuju ova dva nastavna predmeta jest područje koje se odnosi na važnost opraštanja i pomirenja u zajednici, poštivanje drugoga, pomaganje, prijateljstvo, važnost cijele zajednice za svakog pojedinca i pravila ispravnog ponašanja u razredu i obitelji. Navedene sastavnice dio su C domene nastavnog predmeta Katolički vjeronauk.

## 7. ISTRAŽIVANJE

### 7.1. Cilj istraživanja

Cilj ovog diplomskog rada bio je istražiti i prikazati različite načine obilježavanja prigodnih datuma u nastavi Prirode i društva kroz realizaciju nastave u 1. i 2. razredu. U ovom istraživanju odabrana su dva prigodna datuma: *Dani kruha i Blagdan Svete Lucije*. Za svaki prigodni datum održan je školski sat u oba razreda te je time prikazan samo jedan od načina kako se određeni prigodni datum može obilježiti u školi.

### 7.2. Problem istraživanja

Problem istraživanja jest osmišljavanje različitih aktivnosti za iste ili slične sadržaje kojima se mogu obilježiti određeni prigodni datum u nastavi Prirode i društva u 1. i 2. razredu osnovne škole.

### 7.3. Sudionici istraživanja

U realiziranju praktičnog dijela ovog diplomskog rada sudjelovala su 42 učenika iz Osnovne škole Krune Krstića u Zadru. Učenici koji su sudjelovali u istraživanju pohađaju 1. i 2. razred te škole.

Razred	1. razred	2. razred
Broj učenika u razredu	21	21

### 7.4. Metodologija istraživanja

Teorijski dio istraživanja proveden je analizom teksta pisanih izvora u okviru kvalitativne istraživačke paradigme. U drugom, praktičnom dijelu istraživanja, korištene su različite nastavne metode i ispitivana je njihova učinkovitost u metodičkom smislu. Metodička

učinkovitost promatranja je u kontekstu kreativnog potencijala aktivnosti u dječjim likovnim radovima. Tako je ispitana mogućnost tematskog i strukturnog povezivanja nastavnog predmeta Priroda i društvo i nastavnog predmeta Likovna kultura u 1. i 2. razredu osnovne škole korištenjem metode sustavnog promatranja, izrade fotodokumentacije i polustrukturiranih intervjua s učenicima. Kombinacija različitih tehnika likovnog izražavanja i polustrukturiranog intervjua daje dubinski uvid u kreativnost procesa dječjeg izražavanja.

### 7.1.1. Dani kruha u 1. razredu

Sat na temu *Dani kruha* u 1. razredu započeo je korištenjem rebusa koji je bio namijenjen motiviranju učenika. Rebus je bio jednostavno formiran i prilagođen dobi učenika. Prije nego što je učenicima dan rebus, postavljeno im je pitanje znaju li oni što je rebus uopće. Tri učenika u razredu čula su za pojam rebus, ali samo je jedan učenik znao svojim riječima objasniti značenje: „*Pa rebus je kada dobijemo riječi i slike. Slike koje dobijemo moramo pretvoriti u riječi po nekom pravilu koje imamo i onda tako dođemo do rješenja.*“. Učiteljica je učenika pohvalila te je ostalim učenicima jasnije objasnila što je rebus. Rečeno im je da je rebus zagonetka koja se sastavlja kombiniranjem slika, znakova i slova, a iz njihovog međusobnog odnosa proizlazi rješenje. Pojmovi koje su učenici trebali odgonetnuti jesu peč, pšenica, brašno i voda. Nakon što su otkrili sve pojmove učiteljica je postavljanjem pitanja potaknula razgovor, a prvo pitanje bilo je „*U kakvoj su vezi pojmovi/riječi koje ste odgonetnuli?*“. Učenici su vrlo jednostavno došli do točnih zaključaka te su kao najčešće odgovore navodili pekara i kruh. Sljedeće pitanje glasilo je: „*U kakvom su odnosu pšenica i brašno, brašno i voda, brašno i peč?*“ Na ovo pitanje učiteljica je dobila raznovrsne odgovore: „*Brašno je napravljeno od pšenice*“, „*Kada se pšenica melje nastane brašno*“, „*Ako brašno pomiješamo s vodom dobijemo smjesu koja je ljepljiva i teško se skida s prstiju*“, „*Voda i brašno zajedno idu u kruh*“, „*Brašno i peč jedino povezujem ako napravimo neku smjesu s brašnom i stavimo je u peč.*“... Odgovori učenika na postavljena pitanja bili su prikladni jer su učenici korak po korak otkrivali temu sata. Posljednje pitanje koje je učiteljica postavila glasilo je: „*Kada pogledate sve pojmove zajedno otkrit ćete temu današnjeg sata, što mislite koja je tema?*“. Učenici su odmah došli do zaključka kako su svi pojmovi vezani za prigodni datum *Dani kruha* te kako je to tema sata. Prije prelaska na glavni dio sata s učenicima se vodio kratki razgovor o tome što za njih predstavljaju *Dani kruha* i što je za njih kruh. Odgovori na pitanje „*Što je za vas kruh?*“ koji su se istaknuli jesu ljubav, život i sreća. Učenik koji je rekao da je kruh za njega ljubav svoj odgovor obrazložio je ovako: „*Kruh je za mene ljubav jer ja volim svoju mamu i ona mi svako jutro prije škole napravi sendvič s kruhom.*“. Učenik za kojeg je kruh život u svojem obrazloženju kao razlog naveo je molitve: „*Kada smo u crkvi i molimo se ja u svakoj molitvi čujem riječ kruh. Kada se molimo, molimo se da nam bude dobar život i zato ja povezujem kruh sa životom. Isto tako da nema kruha bili bi gladni i onda ne bi mogli živjeti.*“. Kruh srećom smatra veliki broj učenika, a razlozi jesu: „*Sretan sam kada jedem kruh jer nisam gladan.*“, „*Sretna sam kada s bakom na selu mijesim*

*kruh.*“ i „*Kruh je sreća jer teta koja radi u pekari ima posao.*“. Iz navedenih odgovora učenika može se uočiti kako su oni svjesni koliko je kruh važan u životu. Svjesni su također i postojanja gladi u svijetu te cijene što imaju mogućnost svakodnevnog konzumiranja kruha. Kruh za njih nije samo namirnica u pravom smislu riječi već je i neka vrsta asocijacije na njihove voljene osobe. Učiteljica je vrlo jasno primjetila kako učenici kruh povezuju isključivo s pozitivnim emocijama.

Kratko su još razgovarali o procesu izrade kruha. Postavljeno im je pitanje: „*Je li priprava kruha po vašem mišljenju jednostavna ili zahtijeva više vremena i truda?*“. Svi učenici složili su se kako je za izradu kruha od samog početka ipak potrebno dosta vremena i truda. Prvo je potrebo pripremiti zemlju u koju će se saditi sjeme pšenice. Nakon što je zemlja izorana sadi se pšenica koja se treba žnjeti kada izraste. Pšenica nakon toga ide u mlin gdje se od nje izrađuje pšenično brašno. Nakon toga se pšenica u obliku brašna mijesi s ostalim sastojcima i dobije se kruh. Učenicima je naglašeno kako su osnovni sastojci svakog kruha brašno, voda i kvasac, a ostali sastojci se biraju ovisno o ukusima onoga tko izrađuje kruh. Ovisno o sastojcima koji se koriste u izradi kruha imamo razne vrste kruha i ostalih pekarskih proizvoda.

Uvodni dio sata s rebusom i razgovorom trajao je sedam minuta, a nakon razgovora učenici su se okupili ispred školske ploče. Ispred ploče je bila klupa na kojoj se nalazila zamotana krpa i kuhinjsko oštrilo noževa. Kada su svi učenici došli postavljeno im je pitanje „*Što mislite o starom i suhom kruhu?*, „*Što se može sa starim i suhim kruhom?*“ i „*Treba li se stari i suhi kruh bacati u smeće?*“. Velik broj učenika naglasio je kako se stari kruh ne smije bacati jer se može iskoristiti na razne načine. Jedini odgovor koji je učiteljica dobila na ovo pitanje bio je da stari kruh možemo dati životinjama. Odgovor jednog učenika: „*Mi kod kuće stari kruh dajemo svojim psima. Imamo dva velika crna psa na otoku gdje mi živi djed i onda stari kruh miješamo s hranom za pse i oni ga pojedu.*“

Učenicima je nakon toga otkriveno što se nalazi u zamotanoj krpi. To je bio stari i suhi kruh. Pitano je „*Što možemo još s ovim starim i suhom kruhom osim što ga možemo dati životinjama?*“. Nisu imali drugi odgovor osim da ga mogu dati životinjama pa im je učiteljica otkrila kako ga mogu iskoristiti za neka jela ili da od njega mogu napraviti krušne mrvice. Tada im je otkrila da će na današnjem satu Prirode i društva zajedno izraditi krušne mrvice. Postupak izrade krušnih mrvica vrlo je jednostavan. Potreban nam je suhi kruh koji mogu usitniti u kuhinjskoj krpi ili nekom kućanskom aparatu s oštricama kao što su sjeckalica ili

blender. Mogu se koristiti i s oba načina tako da prvo kruh krenu usitnjavati u krpi, a onda veće komade koji ostanu stave u sjeckalicu ili blender.



Slika 5. Stavljanje suhog kruha u kuhinjsku krpu

Učenicima je rečeno da je za izradu krušnih mrvica u krpi potreban neki tupi predmet kojim će se kruh moći usitniti.



Slika 6. Zamatanje kuhinjske krpe

Vrlo je važno dobro zavezati krpu u kojoj se nalazi stari kruh kako mrvice pri usitnjavanju ne bi ispadale van. Pri usitnjavanju kruha trebaju biti oprezni jer se lako mogu ozljediti.



Slika 7. *Vežanje kuhinjske krpe*

Sljedeći korak u izradi jest da se suhi kruh u zamotanoj kuhinjskoj krpi laganim pokretima ruke udara kako bi se usitnio. Kod usitnjavanja nije potrebno udarati velikom jačinom već je važno da se ne udara cijelo vrijeme po istom mjestu te da se povremeno krpa s mrvicama protrese u rukama. Na taj se način usitnjeni kruh unutar krpe miješa i daljnjim se udaranjem više usitnjava. Učenicima je demonstriran način na koji se to radi. Nakon što im je postupak demonstriran, svaki učenik dobio je priliku da 2-3 puta udari po starom i suhom kruhu. Time je svaki učenik sudjelovao u izradi krušnih mrvica.



Slika 8. *Usitnjavanje suhog kruha*

Proces izrade krušnih mrvica trajao je desetak minuta, a nakon toga došlo je vrijeme da se zamotana krpa otvori te da učenici vide što su napravili.



Slika 9. Izrađene krušne mrvice

Unutar usitnjenog kruha ostali su malo veći komadići te je učenicima rečeno kako se oni još više mogu usitniti daljnjim udaranjem ili se mogu izvaditi ako ih je malo pa se mogu usitniti sljedeći put kada se budu radile krušne mrvice. Svaki učenik je nakon otvaranja krpe rukama dotaknuo dobivenu smjesu. Učiteljica je na kraju učenicima postavila pitanje: „Što mislite je li korisno ovo što smo danas radili?“. Odgovor jedne učenice posebno se istaknuo: „Jako je korisno jer sada imamo još jedan način kako možemo iskoristiti kruh koji nam se osuši. Tako možemo i trošiti manje novaca jer ne trebamo kupovati krušne mrvice nego ih možemo izraditi doma.“.

Nakon izrade učenici su se vratili u svoje klupe. Prozvan je jedan učenik da ponovi što su radili te da opiše cijeli proces izrade krušnih mrvica. Nekoliko učenika reklo je kako će kada dođe kući tražiti roditelje da od starog kruha naprave krušne mrvice što je pokazuje da su učenici shvatili važnost iskorištavanja starog i suhog kruha te da su shvatili kako nije potrebno bacati kruh jer ga se može iskoristiti na više načina.

U završnom dijelu sata, kako bi utvrdili nastavni sadržaj, učenici su dobili zadatak da osmisle svoj vlastiti kruh. Podijeljene su im sličice na kojima su bili: brašno, voda, kvasac, kukuruz, luk, masline, rajčica, banana i krumpir. Njihov zadatak bio je da izrežu sličice na kojima su prikazani sastojci koje bi oni koristili u izradi svog kruha te da te sličice zalijepu u bilježnicu. Svaki učenik je trebao dati naziv svom kruhu i osmisliti priču u kojoj opisuje proces izrade svog kruha. Prije početka aktivnosti učenicima je naglašeno da paze na tri osnovna sastojka kruha. Učenici su vrlo brzo odradili svoj zadatak, a nakon toga ih se prozivalo da dođu pred razred te da predstave svoj kruh ostalim učenicima. Kruh čiji su sastojci bili brašno, kvasac, voda i kukuruz bio je jedan od najčešćih. Nazivi koje su učenici davali svom kruhu nisu se



ponavljali, a neki od njih bili su: „*KuKu Kruh*“, „*Love*“, „*VoVa*“, „*Prijatelji*“, „*Kukurija*“, „*Krumpirko*“, „*Sjemenski kruh*“, „*Iva*“...

Priče o kruhu koje su se istaknule:

*„Moj kruh se zove Fuljkasti kruh. Tako se zove zato jer ima puno sastojaka koje ja ne volim. Napravio bi ga tako da uzmem staru i gnjilu bananu koju bi izblendao u blenderu zajedno s korom. Nakon toga bi ulio vode i dodao razlupanu rajčicu koju sam zgnječio u posudi sa strane. Kada bi to sve pomiješao dodao bi kvasac i brašno, a na kraju bi dodao luk i masline.“*

*„Stavio sam u svoj kruh rajčicu, vodu, kvasac, brašno, sjemenke, kukuruz i bananu. Dobio sam crveni kruh sa osmijehom žutim kao banana, a crven je jer sam u njega stavio rajčicu. Moj kruh bi imao žute točkice jer sam u njega stavio kukuruz. Ime mu je Evolucija jer je to novi kruh kao evolucija.“*

*„Ja sam u svoj kruh stavila vodu, brašno, kvasac, banane, kukuruz, luk i masline. Moj kruh se zove Kruhomir jer su grančice masline simbol mira.“*

Navedene priče o kruhu ukazuju na svjesnost učenika o važnosti tijeka pripreme kruha kao i shvaćanje različitih načina na koji ga je moguće pripremiti.

### 7.1.2. Dani kruha u 2. razredu

Kako bi se motiviralo učenike za sat, dobili su tablicu koja je u šest redova i šest stupaca sadržavala slova. Njihov zadatak bio je da u toj tablici pronađu pet pojmova: *voda, kruh, brašno, pekar i kvasac*. Nakon uspješnog pronalaženja svih pojmova bilo je potrebno otkriti koja je međusobna povezanost tih pojmova odnosno koja je tema sata Prirode i društva. Učiteljica im je postavila pitanje: „*Možete li pronaći vezu među otkrivenim pojmovima?*“. Neki odgovori učenika bili su: „*Voda, brašno i kvasac su sastojci kruha i oni su svi zato povezani.*“, „*Pekar peče kruh u pekari.*“, „*Brašno se stavlja u kruh koji onda pekar peče.*“... Učiteljica je pohvalila učenike te im je rekla da dobro razmišljaju i da su dobro povezali pojmove. Postavila im je pitanje: „*Koji prigodni datum obilježavamo u listopadu, a da ima veze s pojmovima koje smo pronašli?*“. Učenici su vrlo jednostavno zaključili da se radi o Danima kruha. Slijedio je razgovor u kojem su učenici iznosili svoje mišljenje o Danima kruha te ideje o njegovom obilježavanju. Neki razlozi zbog kojih učenici vole Dane kruha: „*Sviđaju mi se Dani kruha jer tada u školu svi donose različite proizvode koje doma ispeku i mogu puno toga novoga probati.*“, „*Kada su dani kruha ostajem u školi duže sa svojim prijateljima jer se moramo spremiti za priredbu.*“, „*Dani kruha su posebni jer se moramo zahvaliti kruhu kojeg jedemo svaki dan.*“...

Po završetku razgovora učenicima je postavljena problemska situacija: na školsku klupu ispred njih stavljeni su brašno, prašak za pecivo, jogurt, sol te ulje. Pitanje je bilo „*Što će nam ti sastojci?*“. Učenici su odmah i vrlo jednostavno zaključili da su to sastojci kojima se može napraviti kruh. Učiteljica je učenike pitala jesu li ikada mjesili kruh. Velik broj učenika u razredu mjesio je kruh sa svojim bakama, a neki su to radili i s majkama. Sljedeće pitanje kojim je učiteljica nastavila razgovor bilo je: „*Znate li koji su osnovni sastojci kruha?*“. Učenici nisu znali potpuno točan odgovor na ovo pitanje, primjerice, naveli bi brašno i vodu no ne i kvasac. Učiteljica im je rekla kako su osnovni sastojci svakog kruha brašno, voda i kvasac. Usmjerala im je pažnju na prašak za pecivo koji je ona donjela. Rekla im je kako se prašak za pecivo koristi u zamjenu za kvasac kada želimo brže izraditi kruh. Učenike koji su već izrađivali kruh s bakom ili majkom upitala je jesu li im one pri izradi kruha u jednom trenutku rekle da trebaju ostaviti smjesu sa strane da se 'digne'. Učenici su potvrdili da jesu te im je učiteljica ukratko objasnila kako je to dio procesa izrade kruha kada se koristi kvasac. Smjesu u kojoj je kvasac treba staviti sa strane na toplo mjesto oko pola sata do 45 minuta jer tako kruh kada se ispeče bude puno mekši i ukusniji. „*Postoji li samo jedan recept za kruh ili*

*ih ima više?*“ bilo je posljednje pitanje koje je učiteljica postavila učenicima prije prelaska na praktični dio sata. Svi učenici složili su se s tim da ne postoji samo jedan univerzalan recept za kruh, a jedan učenik svoj odgovor obrazložio je na slijedeći način: „*Ne može postojati samo jedan recept za kruh jer imamo više vrsta kruha. Na primjer imamo običan kruh svjetlo smeđe boje i žuti kruh koji je žute boje i ima u sebi kukuruza.*“. Učiteljica je učenicima rekla kako su u pravu te da nema samo jednog recepta za kruh. Postoje osnovni sastojci koji idu u svaki kruh, ali imamo i sastojke koje svatko bira po svojoj želji. Tako ih je uvela u praktični dio sata gdje su svi zajedno mijesili kruh.

Svi učenici okupili su se oko školske klupe ispred ploče na kojoj su bili sastojci za kruh. Učiteljica je prozvala jednog učenika da kaže koji se sastojci nalaze na klupi, a još jednog je prozvala da kaže koji su od tih sastojaka glavni sastojci kruha. Nakon što su učenicima predstavljeni svi sastojci za kruh koji su se nalazili na klupi, krenuli su s izradom smjese za kruh. Prvi korak u izradi kruha bio je da se u čistu plastičnu posudu istrese brašno koje će se postepeno miješati s ostalim sastojcima.



Slika 10. *Stavljanje brašna u plastičnu posudu*

U brašno su dodani sol i prašak za pecivo te je sve skupa kuhačom trebalo dobro promiješati da se sjedini. Sastojci se osim kuhačom mogu pomiješati i rukama. Učenicima je rečeno kako su brašno, sol i prašak za pecivo tzv. „suhi sastojci kruha“. Pažnju im je ponovno usmjerila na prašak za pecivo koji je korišten kao zamjena za kvasac. Rekla im je kako bi da su koristili kvasac smjesu trebali nekoliko puta premijesiti, a ovako će biti odmah spremna za pečenje.



Slike 11. i 12. *Stavljanje ostalih suhih sastojaka u plastičnu posudu*

Kada su bili sigurni da su sve suhe sastojke dobro pomiješali u njih su krenuli dodavati jogurt i vodu. Jedna učenica upitala je: „*Kako znamo koliko ćemo dodati vode i jogurta?*“. Učiteljica je rekla da se u smjesu dodaje malo vode, a jogurt se dodaje po potrebi dok smjesa ne bude potrebne teksture. Ona ne smije biti prerijetka niti pregusta. Za početak su u smjesu dodali pola šalice vode te su jogurt učenici dodavali po potrebi kako im je i objasnila. Vodu i jogurt bilo je potrebno dobro sjediniti sa suhim sastojcima u posudi. To je učiteljica radila laganim kružnim pokretima rukom. Učenici koji su htjeli, pomogli su učiteljici mjesiti sastojke. Pitanje jedne učenice bilo je „*Zašto je smjesa tako ljepljiva?*“, a na postavljeno pitanje odmah se nadovezala druga učenica te rekla „*Da jako i teško se skida s prstiju.*“. Učiteljica im je odgovorila da je smjesa takva sve dok se sastojci baš dobro ne sjedine. Pitanje koje je postavljeno učiteljici bilo je i može li se ta smjesa napraviti korištenjem kuhinjskog miksera. Odgovorila je da može naravno, ali da ga sada nisu koristili zbog toga što bi pravio buku i možda smetao drugim razredima.



Slika 13. Dodavanje jogurta u suhe sastojke

Smjesa se mijesila dok se svi sastojci nisu dobro sjedinili. Gotova smjesa je nakon toga prebačena iz posude na kuhinjsku krpu koja je prethodno posipana brašnom. Krpu je učiteljica posipala brašnom kako se smjesa ne bi ljepila za nju i kako bi je bilo lakše zamijesiti do kraja. Prebačena smjesa se na krpi mijesila još pet minuta, a učenici su po potrebi dodavali još brašna u smjesu.



Slike 14. i 15. Priprema podloge i prebacivanje gotove smjese na nju

Na kraju, kada je tijesto bilo dobro zamiješeno, prebačeno je na pleh s papirom za pečenje i odneseno je u školsku kuhinju da se ispeče u pećnici.



Slika 16. *Stavljanje gotove smjese na pleh*

Kada su učenici završili s miješenjem tijesta i očistili učionicu ponovili su postupke izrade kruha tako što su dobili šest sličica koje prikazuju postupke izrade kruha, ali su one bile poslagane krivim redoslijedom. Njihov zadatak bio je da sličice poredaju pravilnim redoslijedom te da za svaku sličicu osmisle po jednu rečenicu. Rečenice su svakom učeniku stvorile priču u kojoj je on bio taj koji je radio kruh.



Slika 17. *Ispečeni kruh*

### 7.2.1. Blagdan Svete Lucije u 1. razredu

Učenike se za sat na temu blagdana Svete Lucije motiviralo crtanjem Svete Lucije na magarcu. Učenici su s likom svetice već bili upoznati na satu Katoličkog vjeronauka. Svaki učenik crtao je Svetu Luciju po svom sjećanju. Na ovom satu učiteljica je za motivaciju, dakle, koristila sadržaje nastavnog predmeta Likovna kultura. Likovni problem odnosio se na obrisne i strukturalne crte te kompoziciju crteža s motivom Svete Lucije. Nakon što su završili s crtanjem, crtež su lijepili u svoju bilježnicu.



Slika 18. Crtanje Svete Lucije na magarcu

Ovo je samo jedan od načina na koji se mogu povezati nastavni predmet Priroda i društvo i nastavni predmet Likovna kultura. Korištenje ideja iz nastavnog predmeta Likovne kulture za motiviranje učenika izvrstan je način da se njihova pažnja usmjeri na obradu nastavnog sadržaja. Svrha učeničkih crteža je poticanje razgovora o Svetoj Luciji i blagdanu Svete Lucije. Učiteljica je razgovor potaknula pitanjem: „Što znate o Svetoj Luciji?“. Učenica koja je prva podigla ruku rekla je: „Sveta Lucija donosi darove dobroj djeci na magarcu, tako su mi rekli mama i tata. Zločesta djeca ne bi dobila darove nego bi im donesla šibu kao Sveti Nikola. Kada je Sveta Lucija onda se sadi pšenica, a mama mi je rekla da ćemo danas saditi pšenicu kad se sestra i ja vratimo iz škole.“. Odgovor učenice upućuje na to da je ona vrlo dobro upoznata sa sveticom i njezinim blagdanom, a u svom odgovoru istaknula je i dijelove priče pučkog vjeronanja. Velik broj ostalih učenika dao je odgovor koji je bio vrlo slšan, gotovo isti, odgovoru učenice. Vrlo bitan faktor za upoznavanje učenika s određenim prigodnim datumom je, kao što se može uočiti u njihovim odgovorima, obitelj i obiteljsko okruženje. Prve informacije o Svetoj Luciji i blagdanu Svete Lucije učenici su spoznali

zahvaljujući roditeljima, a u školi imaju mogućnost proširivanja svog znanja o navedenom prigodnom datumu. Učenicima je postavljeno drugo pitanje: „*Znate li čega je Sveta Lucija zaštitnica?*“. Na satu Katoličkog vjeronauka učili su o Svetoj Luciji te su naučili da je ona zaštitnica slijepih osoba. Iako su učenici dali točan odgovor, učiteljicu je zanimalo što za njih znači biti zaštitnik. Upitala ih je: „*Što za vas znači riječ zaštitnik?*“. Odgovori koje je dobila bili su: „*Zaštitnik je kada neka osoba štiti druge.*“, „*To je kada se netko brine o drugim osobama.*“, „*To je kada netko štiti neke ljude kao što je Sveta Lucija štitila slijepce.*“... Učenici su dobro zaključili, a učiteljica im je svojim riječima objasnila kako su se osobe koje se smatraju zaštitnicima u prošlosti zalagale za određenu skupinu ljudi. Rekla im je da je Sveta Lucija, osim što je zaštitnica slijepih, zaštitnica i ratara, lađara, krojača i mnogih drugih. Istaknula im je kako se blagdan Svete Lucije obilježava 13. prosinca na način da se sadi pšenica. Lik Svete Lucije prikazan je na magarcu jer se vjeruje kako je ona u prošlosti na svom magarcu obilazila kuće u kojima su živjela djeca te im je noću ispred kućnih vrata ostavljala darove. Nakon što su se učenici prisjetili onoga što znaju o svetici te nakon što su naučili nešto novo, učiteljica im je otkrila što će raditi na današnjem satu Prirode i društva. Danas će na satu saditi pšenicu za blagdan Svete Lucije.

Učiteljica je svakom učeniku na školsku klupu stavila kartonsku čašicu te ukrase za nju. Dok je učiteljica učenicima donosila ukrase upitala ih je: „*Znate li kako se pšenica sadi?*“. Neki odgovori učenika bili su: „*Stavimo zemlju i na nju sjeme pšenice.*“, „*Prvo u posudu stavljamo zemlju na koju ide pšenica i na to onda opet dodajemo zemlju.*“, „*Moramo staviti zemlju i onda trebamo napraviti rupu u koju stavljamo pšenicu koju onda zakopavamo.*“... Kada je svaki učenik dobio čašicu i ukrase učiteljica je krenula s demonstracijom sadnje pšenice.

Svi učenici okupili su se oko klupe koja je služila za demonstraciju postupka sadnje pšenice.



Slika 19. Priprema demonstracije postupka sadnje pšenice



Učiteljica je učenicima rekla kako je postupak sadnje pšenice zapravo vrlo jednostavan. Prvo je potrebno zemlju staviti u čašicu jer je zemlja osnovna za sadnju. Nakon toga na zemlju se u gustom sloju stavlja sjeme pšenice. Sjeme pšenice nalazilo se u posudici s vodom te je učenike zanimalo zašto je sjeme stavljeno u vodu. Učiteljica je učenicima rekla kako je sjeme pšenice dobro večer prije sadnje natopiti u vodi jer se na taj način potiče klijanje. Nije nužno da se sjeme natopi u vodi ali je poželjno jer pšenica naraste puno brže. Kada se sjeme stavi na zemlju potrebno ga je lagano utisnuti u zemlju i ako je potrebno može se dodati još tanki sloj zemlje preko njega. Učenike je zanimalo zašto svako sjeme nije u potpunosti prekriveno zemljom te im je rečeno da nije toliko važno da baš svako sjeme bude prekriveno zemljom jer će sjeme svakako izrasti. Nakon što je učiteljica utisnula sjeme u zemlju završila je s demonstracijom postupka sadnje i učenici su se vratili u svoje klupe. Tada je došlo vrijeme da i učenici posade svoju pšenicu.



*Slika 20. Početak demonstracije postupka sadnje pšenice*

Prije sadnje pšenice zadatak svakog učenika bio je da ukrase svoju kartonsku čašicu. Od ukrasa svaki je učenik dobio dva plastična samoljepljiva oka, nekoliko malih samoljepljivih drvenih bubamara, kopčicu s bubamarom na djetelini, ukrasnu kuglicu koja je predstavljala nos te dvije ukrasne žice. Učiteljica svoju čašicu nije ukasila prije sadnje, a razlog tome je poticanje kreativnosti učenika. Ukrašavanjem čašica za pšenicu nastavni predmet Priroda i društvo opet je na ovom satu povezan s nastavnim predmetom Likovna kultura u kojem je

jako važno izbjegavati šablonske prikaze učenicima zbog poticanja njihove kreativnosti. Različite ideje ukrašavanja najviše su došle do izražaja po rasporedu bubamara na čašici. Svaki je učenik, nakon što je ukrasio svoju čašicu, došao do učiteljice po zemlju i sjeme pšenice te samim time započeo postupak sadnje vlastite pšenice. Učiteljica je šetala po razredu i učenicima pomagala ako je bilo potrebno. Najteži dio cijelog zadatka učenicima je bilo utiskivanje sjemena u zemlju. Učiteljica im je rekla da mogu uzeti staru olovku ili bojicu kako bi im bilo jednostavnije utisnuti sjeme. Svi učenici su vrlo brzo odradili zadatak te je ostao samo još jedan detalj ukrašavanja čašice. Svatko je u razredu ispred sebe imao dvije žice različitih boja koje je bilo potrebno smotati u spiralu. Učiteljica je učenicima pokazala kako će to najjednostavnije napraviti. Trebali su spojiti krajeve žica i samo ih uvijati kružnim pokretima ruke. Učenici su svoje izrađene spirale trebali staviti na vanjski ili unutarnji dio čašice. Ako su odabrali unutarnji dio čašice trebali su spiralu utisnuti u zemlju na način da kraj i početak spirale budu na suprotnim stranama, a ako su odabrali vanjsku stranu trebali su samo zalijepiti krajeve spirale na suprotne stranama čašice. Na taj način su od svoje čašice za pšenicu stvorili košaricu u kojoj je bila posađena pšenica.



Slika 21. *Ukrašavanje čašice*

Utiskivanje i lijepljenje spirale u zemlju bio je posljednji korak zadatka. Neki učenici imali su problem pri utiskivanju pa im je učiteljica predložila da si sa starom olovkom ili bojicom prvo naprave udubinu u zemlji u koju će onda lako utaknuti spiralu.



Slika 22. Gotova košarica s posađenom pšenicom unutar nje

Svaki je učenik po završetku donio svoju košaricu na klupu ispred ploče.



Slika 23. Posađene pšenice svih učenika

Nakon što su učenici svoje košarice donjeli na klupu ispred ploče te se vratili na svoja mjesta, učiteljica im je rekla da se udobno smjeste i pažljivo slušaju jer će im pročitati molitvu Svetoj Luciji za vid (vidjeti prilog 3.). Rekla im je kako su tu molitvu molili ljudi koji su od Svete Lucije tražili da im povрати vid. Po završetku čitanja upitala je učenike kakvi su im dojmovi nakon pročitane molitve. Jedna učenica rekla je: „Pa ova molitva mi nije ništa posebno jer je slična kao i svaka molitva u kojoj se moli i traži nešto. Jedino sam malo bila tužna dok se čitalo jer mi je ružno kada netko ne vidi.“. Velik broj učenika također je izjavio kako je

molitva u njima pobudila tužne emocije. Cilj čitanja molitve bio je da učenici ponove ili ako još ne znaju da nauče kako je molitva oblik komunikacije s Bogom.

Za kraj sata učiteljica je učenicima izgovarala tvrdnje (vidjeti prilog 3.) vezane za Svetu Luciju, a oni su odgovarali na sljedeći način: ako je tvrdnja točna digli bi desnu ruku, a ako je tvrdnja netočna digli bi lijevu ruku.

## 7.2.2. Blagdan Svete Lucije u 2. razredu

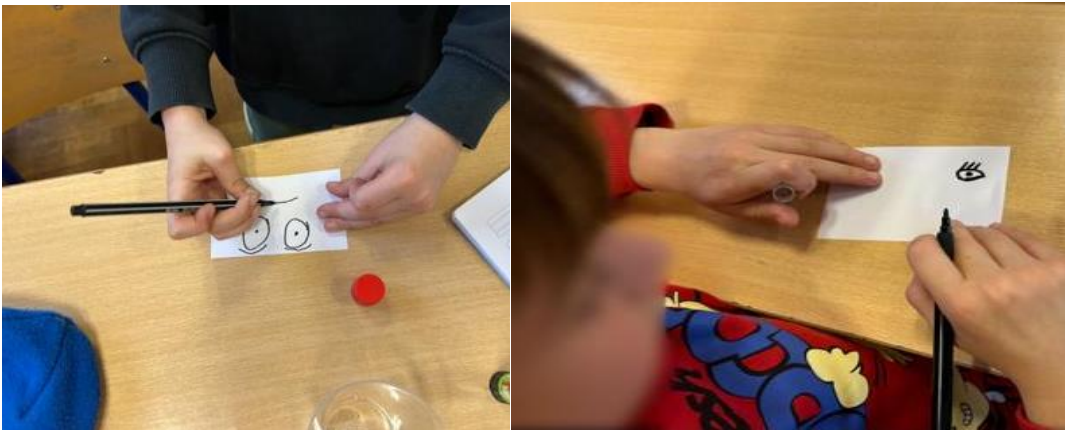
Učenici su na početku sata dobili fotografiju lika Svete Lucije izrezanu na komadiće te im je zadatak bio da te komadiće fotografije slože pravilnim redoslijedom i da dobiju prikaz fotografije onakve kakva je bila prije rezanja. Ovim zadatkom učenike se nastojalo motivirati i pripremiti za rad na satu, a složenu fotografiju zalijepili su u svoju bilježnicu.



Slika 25. Ljepljenje slagalice u bilježnicu

Po završetku učiteljica je učenike pitala prepoznaju li tko je ženski lik prikazan na fotografiji. Velik broj učenika prepoznao je lik Svete Lucije jer su znali da sutradan sa svojom obitelji trebaju saditi pšenicu koja se sadi na „Svetu Lucu“. Oni učenici koji su prepoznali lik Svete Lucije, dakle, znali su da se blagdan Svete Lucije obilježava sadnjom pšenice. Učiteljica je postavila pitanje svim učenicima: „Što znate o Svetoj Luciji?“. Pitanje je bilo namijenjeno i učenicima koji nisu prepoznali lik Svete Lucije iz razloga što ne znači da nisu upoznati sa sveticom ako ne prepoznaju njezin lik. Tako se i ispostavilo jer je određeni broj učenika koji nije prepoznali lik Svete Lucije ipak znao reći pokoju rečenicu o njoj. Učenici koji su znali nešto o Svetoj Luciji znali su to po pričama svojih roditelja. Velik broj učenika upoznat je s vjerovanjem iz prošlosti kako je Sveta Lucija noću obilazila kuće na svom magarcu te kako je dobroj djeci ostavljala poklone, a onoj manje dobroj šibu. Učiteljica je učenicima rekla kako je Sveta Lucija zaštitnica slijepih, ratara, lađara, krojača i mnogih drugih. Iako su neki učenici već znali, istaknula je da se blagdan Svete Lucije obilježava 13. prosinca sadnjom pšenice. Nakon što je upoznala učenike ukratko sa likom Svete Lucije prešla je na glavni dio sata tako što je učenicima rekla da će na današnjem satu Prirode i društva saditi pšenicu.

Učiteljica je svakom učeniku dala jednu plastičnu čašicu, komad bijelog papira, jednu crnu kuglicu te dvije ukrasne žice. Učenici su prije sadnje pšenice trebali ukasiti svoju čašicu u koju su sadili pšenicu. Njihov zadatak je bio da na bijeli komad papira nacrtaju oči i usta svojoj čašici te da nakon toga zalijepe nos. U ovom dijelu sata nastavni Priroda i društvo povezan je s nastavnim predmetom Likovne kulture te je na prvom mjestu bila kreativnost svakog učenika. Svaki učenik tako je imao priliku nacrtati oči i usta upravo onakve kakve ih je zamislio na mjestu koje mu najviše odgovara na komadu svoga papira.



Slike 26. i 27. *Crtanje očiju i usta*

Nakon što su nacrtali oči i usta na svojim papirima, prije lijepljenja na čašicu, trebali su još samo zalijepiti na papir kuglicu koja je predstavljala nos. Izbjegavanjem šablonskog prikaza te slobodom izražavanja učenika učiteljica je dobila 16 potpuno različitih „lica“ na čašicama učenika.



Slike 28. i 29. *Izgled čašica s nacrtanim očima i ustima*

Po završetku ukašavanja čašica učiteljica je prešla na demonstraciju postupka sadnje pšenice. Učenici su se okupili oko klupe ispred ploče koja je služila za demonstraciju. Sadnja pšenice

započela stavljanjem zemlje u čašicu. Nakon što je učiteljica stavila zemlju u čašicu učenicima je pažnju usmjerila na posudu u kojoj se nalazilo sjeme pšenice. Rekla je učenicima kako je sjeme pšenice večer prije stavila u vodu kako bi potakla klijanje sjemena. Naglasila im je kako nije nužno natopiti sjeme, ali da je poželjno. Zatim je uzela šaku punu sjemena te ga je u gustom sloju stavila na zemlju. Učenicima je rekla kako je sada potrebno sjeme lagano utisnuti u zemlju. Oni su to mogli raditi svojim prstima ili su se mogli koristiti starom olovkom ili bojicom kako bi im bilo jednostavnije. Jedan učenik upitao je: „*Učiteljice zašto niste još zemlje stavili na vrh?*“. Odgovorila mu je kako nije potrebno sjeme pšenice u potpunosti prekriti zemljom, dovoljno je sjeme samo malo utisnuti u zemlju da se ne nalazi baš na njezinoj površini. Učenicima je postavljeno pitanje: „*Znate li na kakvo se mjesto stavlja pšenica kada se posadi?*“. Odgovori koje je učiteljica dobila bili su na prozor ili ispod bora. Rekla je učenicima kako se pšenica treba staviti na mjesto gdje je umjereno toplo i gdje ima dosta svjetlosti. Idealno mjesto za to je kao što su oni rekli pokraj prozora, a ispod bora se pšenica stavlja kada izraste.



Slika 30. *Stavljanje sjemena pšenice u čašicu*

Stavljanjem sjemena učiteljica je završila s demonstracijom. Učenici su se vratili u svoje klupe te je sada bio red na njima. Jedan po jedan dolazili su do učiteljice te im je ona u posudu stavljala zemlju, a oni su mogli izabrati hoće li im ona ili će si sami stavili sjeme na zemlju. Prije stavljanja sjemena rekla im je kako trebaju samo lagano rukom utisnuti zemlju u čašici. Nekoliko učenika pitalo je „*Zašto se stavlja toliko sjemena?*“, a učiteljica im je odgovorila kako sjeme treba biti stavljeno u gustom sloju jer će ona i pšenica koja izraste biti gusta i lijepa.



Slike 31. i 32. Učenici stavljaju sjeme pšenice u čašicu

Učiteljica je šetala po razredu cijelo vrijeme dok su učenici sadili svoju pšenicu te je pomagala ako je nekome bila potrebna pomoć. Kada su završili sa sadnjom trebali su još nataknuti ukrasne žice u zemlju. Mogli su prstima ili korištenjem okovke ili bojice napraviti dvije rupe u zemlji. U te rupe stavljali su ukrasnu žicu te je malo utisnuli u zemlju.



Slike 33. i 34. Izgled čašica s posađenom pšenicom svih učenika



Učenicima je učiteljica pokazala klupu na koju su trebali stavljati svoje čašice kada su završili. Učenici su po završetku svoje sadnje očistili klupu, oprali ruke i pomagali su onim učenicima koji nisu završili i kojima je pomoć bila potrebna.

Za kraj sata učiteljica je učenicima otvorila kviz s pitanjima veznim za blagdan Svete Lucije i sadnju pšenice (vidjeti prilog 4.).

## 8. ZAKLJUČAK

U ovom diplomskom radu prikazana su po dva načina obrade dvaju prigodnih tema Dani kruha i blagdan Svete Lucije. Različitom obradom navedenih tema nastojala su se produbiti i proširiti učenička znanja o njima. Upoznavanje učenika s prigodnim temama nije samo važna uloga njihove obitelji već je isto toliko važna uloga škole i učitelja što se nastojalo prikazati ovim radom. Izjave učenika koje su istaknute jasno ukazuju da su učenici posjedovali određena znanja o prigodnim temama Dani kruha i blagdan Svete Lucije. Neka od tih znanja stekli su u svom obiteljskom okruženju te su na njih, kroz školski sat, nadogradili nova. Isto vrijedi i za znanja koja su prvotno stečena u školi. Obrada prigodnih tema u nastavi Prirode i društva učenicima može biti od velike koristi u svakodnevnom životu. Kroz nju oni uče prihvaćati različitosti te uče kako ih primjenjivati u vlastitom životu. Iz ovog rada primjeri tome mogu biti različiti sastojci koji se koriste u izradi kruha ili različiti načini sadnje pšenice.

Usvajanje novih znanja i utvrđivanje postojećih učenicima se može olakšati povezivanjem nastavnog predmeta Priroda i društvo s drugim nastavnim predmetima. Sadržaji nastavnog predmeta Katolički vjeronauk mogu biti tema sata dok s druge strane sadržaji nastavnog predmeta Likovna kultura, primjerice, mogu biti vrlo korisni u uvodnom dijelu sata za motivaciju učenika. Sadržaji nastavnog predmeta Hrvatski jezik imaju posebnu ulogu jer se cijela komunikacija treba temeljiti kroz razgovor na hrvatskom standardnom jeziku uz pravilno oblikovanje rečenica.

## 9. POPIS LITERATURE

1. Alujević, M. (2006). O BLAGDANU SVETE LUCIJE. *Ethnologica Dalmatica*, 15, 107-116. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/107763> (Datum pristupa: 03.12.2023.)
2. Bezić, K. (1997). *Metodika nastave prirode i društva*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
3. Braica, S. (2004). Silvio Braica: Božićni običaji. *Ethnologica Dalmatica*, 13, 5-26. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/107863> (Datum pristupa: 03.12.2023.)
4. De Zan, I. (1999). *Metodika nastave prirode i društva*. Zagreb: Školska knjiga.
5. De Zan, I. (2001). *Metodika nastave prirode i društva*. Zagreb: Školska knjiga.
6. Gabelica-Šupljika, M. i Milanović, M. (1995). *Blagdani djetinjstva*. Zagreb: Školska knjiga.
7. Internetski izvor 1. Adonis. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2021. Preuzeto s <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=538> (Datum pristupa: 03.12.2023.)
8. Jukić, J. (1985). Slavljenje svetoga - Blagdani u pučkoj religiji. *Obnovljeni Život*, 40. (5.), 361-380. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/54052> (Datum pristupa: 03.12.2023.)
9. Letina, A. i Lacković, L. (2021). Obrazovno, odgojno i praktično značenje nastavnog predmeta Priroda i društvo u holističkom razvoju učenika. *Napredak*, 162 (1 - 2), 101-120. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/259418> (Datum pristupa: 02.12.2023.)
10. Narodne novine, 2019, Kurikulum za nastavni predmet Priroda i društvo za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, NN 7/2019. Preuzeto s: [https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019\\_01\\_7\\_147.html](https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_147.html)
11. Narodne novine, 2019. Kurikulum za nastavni predmet Katolički vjeronauk za osnovne škole i gimnazije u Republici Hrvatskoj, NN 10/2019. Preuzeto s: [https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019\\_01\\_10\\_216.html](https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_10_216.html)
12. Novosel, D. (2012). ADVENTSKI I BOŽIĆNI OBIČAJI U GRAČANIMA KRAJ ZAGREBA. *Kaj*, 45 (222) (4-5 (317-318)), 89-100. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/97792> (Datum pristupa: 02.12.2023.)
13. Pardon, Đ. (2013). Kruh naš svagdašnji. *Antropologija hrane i blagovanja – polazište za shvaćanje liturgijskih simbola u slavlju sakramenta euharistije*. *Diacovensia*, 21 (1), 157-178. Preuzeto s <https://hrcak.srce.hr/99634> (Datum pristupa: 17.01.2024.)
14. Vranješ-Kostović, V. (2015). *Metodika nastave predmeta prirodoslovnog područja*. Zagreb: Školska knjiga.

## 10. ŽIVOTOPIS

Osobni podatci:

Ime i prezime: Lea Kolić

Datum rođenja: 13. Travnja 2000.

Mjesto rođenja: Ogulin

E-pošta: [roza.lea11111@gmail.com](mailto:roza.lea11111@gmail.com)

Obrazovanje:

-osnovna škola: OŠ Ivana Brlić Mažuranić, Ogulin (2007.-2014.)

-srednja škola: Gimnazija Bernardina Frankopana, Ogulin (2014. - 2018.)

-fakultet: Sveučilište u Zadru, Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja, integrirani preddiplomski i diplomski sveučilišni studij za učitelje (2018. - )

Osobne vještine i kompetencije:

-znanje stranih jezika: engleski jezik

## PRILOZI

### Prilog 1.

Osnovna škola:	Osnovna škola Krune Krstića	Nastavni predmet:	Priroda i društvo
Učitelj/ učiteljica:	Lea Kolić	Redni broj sata:	13.
Razred:	1.	Datum:	20.10.2023.

### PISANA PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOG SATA

Udžbenička jedinica:	DANI KRUHA		
Domena/koncept:	C. Pojedinac i društvo; A.B.C.D. Istraživački pristup		
Ishod:	PID OŠ C.1.1. Učenik zaključuje o sebi, svojoj ulozi u zajednici i uviđa vrijednosti sebe i drugih. PID OŠ A.B.C.D. 1.1. Učenik uz usmjeravanje opisuje i predstavlja rezultate promatranja prirode, prirodnih ili društvenih pojava u neposrednome okružju i koristi se različitim izvorima informacija.		
Razrada ishoda:	PID OŠ C.1.1. sudjeluje u obilježavanju događaja, praznika i blagdana PID OŠ A.B.C.D.1.1. objašnjava uočeno, iskustveno doživljeno ili istraženo		
Međupredmetna tema:	osr-C.1.4. Razvija nacionalni i kulturni identitet zajedništvom i pripadnošću skupini. goo-A.1.1. Ponaša se u skladu s dječjim pravima u svakodnevnom životu.		
Međupredmetna povezanost:	Hrvatski jezik: izražavanje doživljaja kratke priče Sat razrednog odjela: razvijanje zajedništva blagovanjem kruha		
Vrednovanje:	Vrednovanje za učenje:	Procjena točnosti odgovora na pitanja iz udžbenika.	
	Vrednovanje kao učenje:	Učenici/učenice međusobno vrednuju ideje za izradu kruha.	
	Vrednovanje	/	

naučenog:	
-----------	--

Metode učenja i poučavanja:	metoda razgovora, metoda demonstracije, didaktičke igre
Nastavna sredstva i pomagala:	udžbenik <i>Istražujemo naš svijet 1</i> , radna bilježnica <i>Istražujemo naš svijet 1</i> , aplikacije, računalo, projektor
Mjesto izvođenja:	Učionica
Literatura:	udžbenik <i>Istražujemo naš svijet 1</i> , radna bilježnica <i>Istražujemo naš svijet 1</i>

	<p>Uvodni dio sata</p> <p>Dogovor / motivacija / problemska situacija</p> <p>Kako bih motivirala učenike za sat koristim rebus u kojem učenici pogađaju pojmove: pšenica, brašno, peć, pekar. Nakon što učenici otkriju sve pojmove pitanjima potičem razgovor: <i>Jesu li pojmovi koje smo otkrili međusobno povezani? Na što vas asociraju ovi pojmovi? Kakvu povezanost imaju pšenica i brašno, brašno i pekar? Zajedno zaključujemo kako se od pšenice izrađuje brašno te da se brašnom koristi pekar kada mijesi kruh koji se stavlja peći u peć. Na kraju pitam učenike znaju li neki blagdan koji nam se bliži i koji je povezan s ovime o čemu smo razgovarali te zaključujemo i otkrivamo temu današnjeg sata <i>Dani kruha</i>. Dani kruha obilježavaju se 17. listopada te na taj dan zahvaljujemo za plodove zemlje i blagujemo kruh.</i></p>	7 min
	<p>Središnji dio sata</p> <p>Spoznavanje novih nastavnih sadržaja</p> <p><i>Postavljanje problemske situacije:</i></p> <p>Pred učenike stavljam stari suhi kruh. Pitam ih što misle što se može napraviti s tim starim kruhom i možemo li ga za nešto iskoristiti. Zaključujemo kako se stari suhi kruh</p>	28 min

	<p>može iskoristiti za izradu nekih jela te kako se mogu od njega napraviti krušne mrvice. Danas ćemo na satu izraditi krušne mrvice. Potrebno je kruh prvo dobro osušiti, a nakon toga se može usitniti kuhinjskim valjkom ili nekim drugim predmetom. Nakon što se kruh usitni dobijemo krušne mrvice koje možemo koristiti za izradu hrane. Pitam učenike što misle za što se sve mogu koristiti krušne mrvice? Moramo li ih jesti samo mi ljudi? Zaključujemo kako krušne mrvice možemo dati i ptičicama. Naglašavam im važnost kruha: Kruh možemo jesti kada je svjež i mekan, ali također ga možemo iskoristiti i kada je star nekoliko dana. To je jedan od razloga zašto je važno da smo zahvalni što možemo jesti kruh i zašto se obilježavaju dani kruha.</p> <p><i>Sažimanje:</i></p> <p>Kada obilježavamo Dane kruha? Za što se zahvaljujemo taj dan?</p>	
	<p>Završni dio sata</p> <p>Utvrđivanje novih nastavnih sadržaja</p> <p><i>Uvježbavanje</i></p> <p>Svaki učenik dobiva sličice koje prikazuju sastojke kruha te ima zadatak osmisliti recept za vlastiti kruh. Sličice prikazuju: vodu, brašno, kvasac, kukuruz, mješavinu sjemenki, rajčicu, masline, banane, krumpir i češnjak. Napominjem učenicima kako je važno da paze na tri osnovna sastojka svakog kruha, a da ostale mogu odabrati po svojim ukusima.</p> <p><i>Ponavljanje</i></p> <p>Učenici ponavljaju naučeno opisivanjem vlastitog kruha.</p> <p><i>Provjeravanje</i></p> <p>Izgovaram tvrdnje vezane za kruh, a učenici signaliziraju rukom i vrednuju svoje znanje (palac gore – znam, palac</p>	<p>10 min</p>

	dole – ne znam, palac u sredini – nisam u potpunosti siguran/na).	
Nastavne aktivnosti:	Aktivnosti učitelja:	Aktivnosti učenika:
	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Pitanjima potiče učenike na razgovor o Danima kruha</li> <li>- Potiče učenike na razmišljanje o obilježavanju Dana kruha</li> <li>- Upoznaje učenike s procesom izrade kruha</li> <li>- Upoznaje učenike s osnovnim sastojcima svakog kruha te sastojcima koji se mogu dodavati po želji</li> <li>- Vodi s učenicima heuristički razgovor</li> <li>- Potiče učenike na zaključivanje i izražavanje osobnog mišljenja</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Sudjeluje u razgovoru</li> <li>- Opisuje proces nastanka kruha</li> <li>- Uspoređuje različite vrste kruha te prepoznaje zajedničke sastojke svakog kruha</li> <li>- Analizira sličnosti i razlike kruha i peciva</li> <li>- Iznosi ideje o različitim vrstama kruha</li> </ul>

Dodatni zadaci (problemski, istraživački i sl.)	Nacrtati tri različite vrste kruha te odrediti zajedničke sastojke i sastojke po kojima se svaki nacrtani kruh razlikuje.
Prilagodbe za učenike s teškoćama:	Ovisno o vrsti teškoće osigurati individualizirani pristup učeniku/učenicima, prilagoditi nastavne metode i postupke učeniku/učenicima ovisno o njegovim/njezinim potrebama i mogućnostima, prilagoditi nastavne materijale potrebama i mogućnostima učenika
Aktivnosti za rad s darovitim učenicima:	Ispeći za učenike u razredu omiljeni kruh.



Multimedijski i interaktivni sadržaji:	/
Projektne zadaci:	/
Plan ploče	
<div style="background-color: #FFD700; padding: 5px; display: inline-block; margin-bottom: 10px;">DANI KRUGA</div> 	

Prilozi (PP prezentacija):

	T=Ć		T=ŠEN
<b>PEĆ</b>		<b>PŠENICA</b>	
B + 	K=Š		R=V
<b>BRAŠ + NO</b>		<b>VODA</b>	
<b>BRAŠNO</b>			

Prilog 2.

Osnovna škola:	Osnovna škola Krune Krstića	Nastavni predmet:	Priroda i društvo
Učitelj/učiteljica:	Lea Kolić	Redni broj sata:	10.
Razred:	2.	Datum:	18.10.2023.

## PISANA PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOG SATA

Udžbenička/nastavna jedinica:	DANI KRUHA
Domena/koncept:	C. Pojedinac i društvo; A.B.C.D. Istraživački pristup
Ishod:	<p>PID OŠ C.2.1. Učenik uspoređuje ulogu i utjecaj pojedinca i zajednice na razvoj identiteta te promišlja o važnosti očuvanja baštine.</p> <p>PID OŠ C.2.3. Učenik opisuje ulogu i utjecaj zajednice i okoliša na djelatnosti ljudi mjesta u kojemu živi te opisuje i navodi primjere važnosti i vrijednosti rada.</p> <p>PID OŠ A.B.C.D. 2.1. Učenik uz usmjeravanje opisuje i predstavlja rezultate promatranja prirode, prirodnih ili društvenih pojava u neposrednome okruženju i koristi se različitim izvorima informacija.</p>
Razrada ishoda:	<p>PID OŠ C.2.1. sudjeluje i predlaže načine obilježavanja događaja i blagdana</p> <p>PID OŠ C.2.3. povezuje djelatnosti ljudi s okolišem</p> <p>PID OŠ A.B.C.D.2.1. donosi jednostavne zaključke</p>
Međupredmetna tema:	<p>osr - C 1.4. Razvija kulturni identitet zajedništvom i pripadnošću skupini.</p> <p>goo - A.1.1. Ponaša se u skladu s dječjim pravima u svakodnevnome životu.</p> <p>odr - B.1.1. Prepoznaje i opisuje utjecaj ljudskih aktivnosti na prirodu i ljude</p>
Međupredmetna povezanost:	<p>Hrvatski jezik: izražavanje doživljaja kratke priče o kruhu</p> <p>Sat razrednog odjela: razvijanje zajedništva blagovanjem kruha</p>

Vrednovanje:	Vrednovanje za učenje:	Rješavanje radne bilježnice. Rad na dodatnim digitalnim sadržajima.
	Vrednovanje kao učenje:	Samovrednovanje: <i>Kako sam razumio/razumjela ono što smo danas učili?</i> - na kraju nastavnog sata
	Vrednovanje naučenog:	/

Metode učenje i poučavanja:	metoda razgovora, metoda demonstracije, didaktičke igre
Nastavna sredstva i pomagala:	udžbenik <i>Istražujemo naš svijet 2</i> , radna bilježnica <i>Istražujemo naš svijet 2</i> , aplikacije, računalo, projektor
Mjesto izvođenja:	Učionica
Literatura:	udžbenik <i>Istražujemo naš svijet 2</i> , radna bilježnica <i>Istražujemo naš svijet 2</i>

Tijek nastavnog sata:	Uvodni dio sata Dogovor / motivacija / problemska situacija  Učenici dobivaju tablicu sa slovima u šest redova i šest stupaca. Njihov zadatak je da u toj tablici pronađu pojmove: brašno, kruh, kvasac, voda i pekara. Pojmovi su u tablici smješteni vodoravno i okomito.  Nakon što učenici otkriju sve pojmove razgovaramo o njihovoj povezanosti. Brašno, kvasac i voda sastojci su kruha koji se peče u pekari. Učenike podsjećam na blagdan koji je povezan s pojmovima o kojima smo razgovarali, a to su Dani kruha koji se obilježavaju 17. listopada. Na taj dan zahvaljujemo se na plodovima zemlje te zajedno blagujemo kruh.	5 min
	Središnji dio sata Spoznavanje novih nastavnih sadržaja	30 min

	<p><i>Postavljanje problemske situacije:</i></p> <p>Pred učenike stavljam jogurt, brašno, prašak za pecivo, sol, maslinovo ulje i mješavinu sjemenki. Pitam učenike što možemo s ovim proizvodima te zaključujemo da možemo zamijesiti kruh. Napominjem im kako se za kruh inače umjesto praška za pecivo koristi kvasac ali se mi koristimo praškom za pecivo jer se tako kruh brže pripremi i ne trebamo čekati njegovo 'dizanje'. Razgovaram s njima o redosljedu miješanja sastojaka te ih pitam jesu li kada mijesili kruh, a ako nisu pitam ih što misle kako se to radi. Govorim učenicima da imamo različite recepte za izradu kruha te kako ćemo danas zamijesiti kruh po jednom od recepata. Učenici se okupljaju oko mene i počinjemo s izradom kruha. Prvo u posudu istresemo brašno te napravimo udubljenje. Nakon toga u brašno dodajemo sol, žličicu ulja, prašak za pecivo, vodu i jogurt. Nakon što smo dodali sve sastojke trebamo ih sve sjediniti u zdjeli. Kada se sastojci sjedine u zdjeli tijesto se premješta na dasku koju smo prethodno podsipali brašnom i mijesi se još pet minuta. Ovo tijesto koje smo mi mijesili dosta je ljepljivo, a tijesto za kruh koje se radi s kvascem bude mekano i glatko. Zamiješeno tijesto stavljam u tepsiju za pečenje, poravnamo ga, namažemo maslinovim uljem te na kraju posipamo sjemenkama. Tijesto nakon toga ide u pećnicu i peče se otprilike 45 minuta.</p> <p><i>Heuristički razgovor:</i></p> <p>Razgovaramo o načinu na koji smo pripremali kruh te ponavljamo redosljed kojim smo mijesili sastojke.</p> <p><i>Sažimanje:</i></p> <p>Kada obilježavamo Dane kruha? Za što se zahvaljujemo taj dan?</p>	
--	--	--

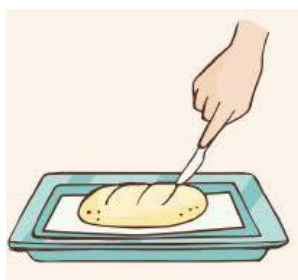
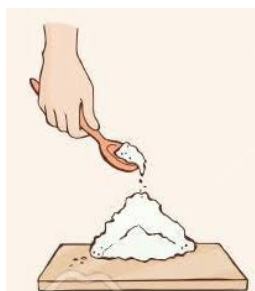
	<p>Završni dio sata</p> <p>Utvrđivanje novih nastavnih sadržaja:</p> <p>Učenici dobivaju sličice na kojima su prikazani postupci pripreme kruha te ih pravilnim redoslijedom trebaju zalijepiti u svoju bilježnicu.</p> <p>Ponavljanje:</p> <p>Učenici ponavljaju naučeno opisivanjem sličica koje su lijepili u bilježnicu.</p> <p>Provjeravanje:</p> <p>Učenici/ učenice rješavaju zadatke iz RB.</p>	10 min
Nastavne aktivnosti:	Aktivnosti učitelja:	Aktivnosti učenika:
	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Potiče učenike na razgovor</li> <li>- Upoznaje učenike s osnovnim sastojcima svakog kruha</li> <li>- Demonstrira jedan od načina na koji se može zamijesiti kruh</li> <li>- Vodi s učenicima heuristički razgovor</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Sudjeluje u razgovoru</li> <li>- Upoznaje proces izrade kruha</li> <li>- Sudjeluje u izradi kruha</li> </ul>

Dodatni zadaci (problemski, istraživački i sl.)	Posjetiti obližnju pekaru te zabilježiti kakve se sve vrste kruha u njoj prodaju.
Prilagodbe za učenike s teškoćama:	Ovisno o vrsti teškoće osigurati individualizirani pristup učeniku/učenici, prilagoditi nastavne metode i postupke učeniku/učenici ovisno o njegovim/njezinim potrebama i mogućnostima, prilagoditi nastavne materijale potrebama i mogućnostima učenika
Aktivnosti za rad s darovitim učenicima:	Posjetiti dvije pekare te zabilježiti koji se isti, a koji različiti proizvodi ondje prodaju.

Multimedijski i interaktivni sadržaji:	/
Projektne zadaci:	/

### Plan ploče

#### DANI KRUHA



Prilog 3.

Osnovna škola:	Osnovna škola Krune Krstića	Nastavni predmet:	Priroda i društvo
Učitelj/ učiteljica:	Lea Kolić	Redni broj sata:	24.
Razred:	1.	Datum:	12.12.2023.

PISANA PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOG SATA

Udžbenička jedinica:	BLAGDAN SVETE LUCIJE	
Domena/koncept:	B. Promjene i odnosi; A.B.C.D. Istraživački pristup	
Ishod:	PID OŠ B.1.1. Učenik uspoređuje promjene u prirodi i opisuje važnost brige za prirodu i osobno zdravlje. PID OŠ A.B.C.D.1.1. Učenik uz usmjeravanje opisuje i predstavlja rezultate promatranja prirode, prirodnih ili društvenih pojava u neposrednome okružju i koristi se različitim izvorima informacija.	
Razrada ishoda:	PID OŠ B.1.1. Opisuje rast i razvoj biljke, povezuje izmjenu dana i noći i godišnjih doba s promjenama u životu biljaka, promatra i predviđa promjene u prirodi u neposrednome okolišu.	
Međupredmetna tema:	uku A.1.3. Učenik spontano i kreativno oblikuje i izražava svoje misli i osjećaje pri učenju i rješavanju problema. uku A.1.4. Učenik oblikuje i izražava svoje misli i osjećaje. uku B.1.4. Na poticaj i uz pomoć učitelja procjenjuje je li uspješno riješio zadatak ili naučio. uku D.1.2. Učenik ostvaruje dobru komunikaciju s drugima, uspješno surađuje u različitim situacijama i spreman je zatražiti i ponuditi pomoć.	
Međupredmetna povezanost:	Likovna kultura- učenici crtaju lik Svete Lucije na magarcu Vjeronauk- lik Svete Lucije iz Biblije	
Vrednovanje	Vrednovanje za učenje:	/
	Vrednovanje kao	Učenici/učenice međusobno vrednuju izrađene posudice u

učenje:	kojima je posađena pšenica.
Vrednovanje naučenog:	/

Metode učenja i poučavanja:	metoda razgovora, metoda demonstracije
Nastavna sredstva i pomagala:	Računalo, projektor
Mjesto izvođenja:	Učionica
Literatura:	/

	<p>Uvodni dio sata</p> <p>Dogovor / motivacija / problemska situacija</p> <p>Učenici na početku sata dobivaju zadatak da nacrtaju Svetu Luciju na magarcu. Upoznati su s likom svetice na satu vjeronauka. Crtež je povod za razgovor koji učiteljica započinje pitanjem „Što znate o Svetoj Luciji?”. Odgovore učenika komentira s ostalim učenicima te im postavlja još jedno pitanje „Znate li čega je Sveta Lucija zaštitnica?“. Očekuje se da će učenici znati odgovor na pitanje pošto su upoznati sa Svetom Lucijom. Po završetku rasprave potaknute ovim pitanje učiteljica ukratko učenicima ponavlja važne činjenice o svetici. Sveta Lucija zaštitnica je slijepih, ratara, lađara, krojača i mnogih drugih. Blagdan Svete Lucije obilježava se 13. prosinca te se na taj dan sadi pšenica. Ona je prikazana na magarcu jer se vjeruje kako je prije obilazila kuće noću na magarcu i djeci dijelila poklone. Na današnjem satu učenici sade pšenicu u čast obilježavanja blagdana Svete Lucije.</p>	6 min
	<p>Središnji dio sata</p> <p>Spoznavanje novih nastavnih sadržaja</p> <p><i>Postavljanje problemske situacije:</i></p>	30 min



	<p>Učenici se okupljaju oko klupe ispred ploče gdje učiteljica demonstrira sadnju pšenice. Prvo u kartonsku čašicu stavlja zemlju, zatim na tu zemlju stavlja sjeme pšenice koje je večer prije natopila u vodi te ga utiskuje u nju.</p> <p>Nakon završetka demonstracije učenici se vraćaju u svoje klupe te prije sadnje svoje pšenice imaju zadatak ukasiti svoje čašice. Svaki učenik dobio je dva plastična samoljepljiva oka, nekoliko malih samoljepljivih drvenih bubamara, kopčicu s bubamarom na djetelini, ukrasnu kuglicu koja je predstavljala nos te dvije ukrasne žice. Čašice ukrašavaju po svojoj želji. Kada završe s ukrašavanjem dolaze po zemlju i sjeme pšenice te kreću sa sadnjom. Učiteljica promatra rad učenika cijelo vrijeme te pomaže onome kome je pomoć potrebna. Nakon što učenici posade pšenicu dodaju još ukrasnu žicu svojoj čašici te tako kreiraju košaricu u kojoj je posađena pšenica.</p> <p><i>Sažimanje:</i></p> <p>Kada obilježavamo blagdan Svete Lucije? Na koji način se obilježava blagdan Svete Lucije?</p>	
	<p>Završni dio sata</p> <p>Utvrđivanje novih nastavnih sadržaja</p> <p><i>Uvježbavanje</i></p> <p>Učiteljica učenicima čita molitvu Svetoj Luciji. Čitanjem molitve učenici ponavljaju što su danas naučili o ovoj svetici.</p> <p style="text-align: center;"><i>O slavna sveta Lucijo, moli za mene, tvoje molitve i zagovor donose čudesa!</i></p> <p style="text-align: center;"><i>O slavna i sveta Lucijo, moli za mene, u tvoju ljubav i zagovor nitko se ne razočara.</i></p> <p style="text-align: center;"><i>Gospodine Isuse, ne gledaj na moje grijeha i moju</i></p>	9 min

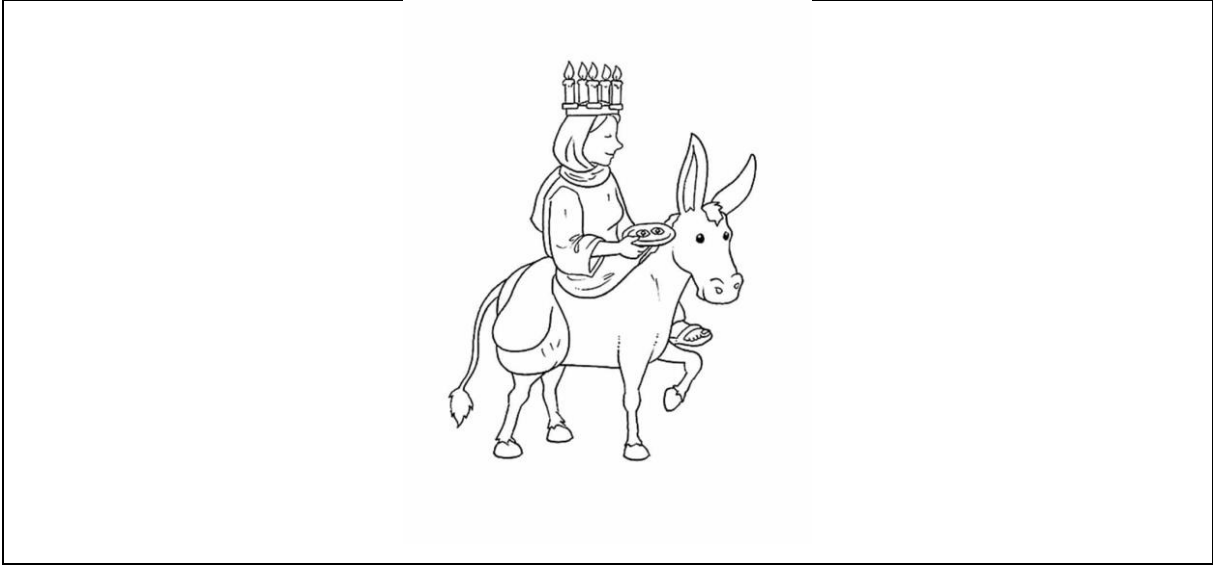
	<p><i>nevjeru nego na ljubav, vjeru i dragovoljno žrtvovanje života svete Lucije Tebi i po njezinim zaslugama i zagovoru te molim da se smiluješ meni i udijeliš milost. Amen.</i></p> <p><i>Oslanjajući se na tvoju dobrotu dobri Bože Oče, ponizno te molimo po zagovoru sv. Lucije, djevice i mučenice, da nam daš savršen vid koji će služiti na tvoju čast i slavu.</i></p> <p><i>Sveta Lucijo čuj naše molitve i postigni za nas milost. Amen.</i></p> <p><i>Ponavljjanje</i></p> <p>Učenici ponavljaju naučeno opisivanjem načina na koji su sadili pšenicu.</p> <p><i>Provjeravanje</i></p> <p>Učiteljica učenicima izgovara tvrdnje vezane za Svetu Luciju. a oni odgovaraju na sljedeći način: ako je tvrdnja točna dižu desnu ruku, a ako je tvrdnja netočna podižu lijevu ruku. Tvrdnje koje učiteljica izgovara:</p> <p>Blagdan Svete Lucije obilježava se 14. prosinca. (NETOČNO)</p> <p>Na blagdan Svete Lucije sadimo pšenicu. (TOČNO)</p> <p>Sveta Lucija smatra se zaštitnicom slijepih. (TOČNO)</p> <p>Sveta Lucija poklone je donosila na konju. (NETOČNO)</p>	
Nastavne aktivnosti:	Aktivnosti učitelja:	Aktivnosti učenika:
	<ul style="list-style-type: none"> <li>- upoznaje učenike s likom Svete Lucije</li> <li>- pitanjima potiče učenike na razgovor o blagdanu Svete Lucije</li> <li>- potiče učenike na razmišljanje o načinu obilježavanja blagdana Svete Lucije</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- sudjeluje u razgovoru</li> <li>- prati demonstraciju učiteljice</li> <li>- postavlja pitanja ako mu nešto nije jasno</li> <li>- samostalno izvodi praktični zadatak te pita ako mu nešto nije jasno</li> <li>- pozorno prati i sluša</li> </ul>

	<ul style="list-style-type: none"> <li>- upoznaje učenike s načinom sadnje pšenice</li> <li>- vodi s učenicima heuristički razgovor</li> <li>- potiče učenike na zaključivanje i izražavanje osobnog mišljenja</li> <li>- čita učenicima molitvu</li> </ul>	učiteljicu dok čita molitvu
--	---	-----------------------------

Dodatni zadaci (problemski, istraživački i sl.)	Istraži što tvoji ukućani znaju o Svetoj Luciji i načinu na koji se obilježava blagdan Svete Lucije.
Prilagodbe za učenike s teškoćama:	Ovisno o vrsti teškoće osigurati individualizirani pristup učeniku/učenici, prilagoditi nastavne metode i postupke učeniku/učenici ovisno o njegovim/njezinim potrebama i mogućnostima, prilagoditi nastavne materijale potrebama i mogućnostima učenika
Aktivnosti za rad s darovitim učenicima:	Pronađi jednu priču iz prošlosti o Svetoj Luciji. Nauči tu priču i prepričaj je ostalim učenicima u razredu.

Multimedijski i interaktivni sadržaji:	/
Projektne zadaci:	/

Plan ploče
<div style="background-color: #FFD700; padding: 10px; display: inline-block;"> <b>BLAGDAN SVETE LUCIJE</b> </div>



Prilog 4.

Osnovna škola:	Osnovna škola Krune Krstića	Nastavni predmet:	Priroda i društvo
Učitelj/ učiteljica:	Lea Kolić	Redni broj sata:	28.
Razred:	2.	Datum:	12.12.2023.

PISANA PRIPRAVA ZA IZVOĐENJE NASTAVNOG SATA

Udžbenička jedinica:	BLAGDAN SVETE LUCIJE
Domena/koncept:	C. Pojedinac i društvo; A.B.C.D. Istraživački pristup
Ishod:	<p>PID OŠ C.2.1. Učenik uspoređuje ulogu i utjecaj pojedinca i zajednice na razvoj identiteta te promišlja o važnosti očuvanja baštine.</p> <p>PID OŠ A.B.C.D.2.1. Učenik uz usmjeravanje opisuje i predstavlja rezultate promatranja prirode, prirodnih ili društvenih pojava u neposrednome okružju i koristi se različitim izvorima informacija</p>
Razrada ishoda:	<p>PID OŠ 2.1. Učenik sudjeluje i predlaže načine obilježavanja događaja i blagdana.</p> <p>PID OŠ A.B.C.D.2.1. Učenik postavlja pitanja povezana s opaženim promjenama u prirodi, postavlja pitanja o prirodnim i društvenim pojavama, objašnjava uočeno, iskustveno doživljeno ili istraženo.</p>
Međupredmetna tema:	<p>uku A.1.3. Učenik spontano i kreativno oblikuje i izražava svoje misli i osjećaje pri učenju i rješavanju problema.</p> <p>uku A.1.4. Učenik oblikuje i izražava svoje misli i osjećaje.</p> <p>uku B.1.4. Na poticaj i uz pomoć učitelja procjenjuje je li uspješno riješio zadatak ili naučio.</p> <p>uku D.1.2. Učenik ostvaruje dobru komunikaciju s drugima, uspješno surađuje u različitim situacijama i spreman je zatražiti i ponuditi pomoć.</p>

Međupredmetna povezanost:		Vjeronauk- lik Svete Lucije iz Biblije
Vrednovanje:	Vrednovanje za učenje:	
	Vrednovanje kao učenje:	Učenici/učenice međusobno vrednuju izrađene posudice u kojima je posađena pšenica.
	Vrednovanje naučenog:	/

Metode učenja i poučavanja:	metoda razgovora, metoda demonstracije
Nastavna sredstva i pomagala:	računalo, projektor
Mjesto izvođenja:	Učionica
Literatura:	/

	<p>Uvodni dio sata</p> <p>Dogovor / motivacija / problemska situacija</p> <p>Učenici na početku sata dobivaju fotografiju Svete Lucije koja je izrezana na šest podjednkih dijelova. Njihov je zadatak da od tih izrezanih komadića sastave fotografiju onakvu kakva je bila prije rezanja. Nakon što to urade, spojene dijelove kao cjelinu lijepe u svoju bilježnicu. Po završetku učenicima se postavlja pitanje znaju li tko je prikazan na fotografiji te ih se upoznaje s likom Svete Lucije. Ukratko im se govori kako je Sveta Lucija zaštitnica slijepih, ratara, lađara, krojača i mnogih drugih. Blagdan Svete Lucije obilježava se 13. prosinca te se na taj dan sadi pšenica. Na današnjem satu učenici sade pšenicu u čast obilježavanja blagdana Svete Lucije.</p>	8 min
	<p>Središnji dio sata</p> <p>Spoznavanje novih nastavnih sadržaja</p>	30

	<p><i>Postavljanje problemske situacije:</i></p> <p>Svaki učenik ispred sebe ima sjemenke pšenice, plastičnu čašu te ukrase za nju (plastične oči te nos). Njihov zadatak je da prvo ukrase svoju čašu na način da na nju zalijepi oči te ispod očiju nos čiju boju učenici biraju po želji. Nakon ukrašavanja učenici prelaze na sadnju pšenice. Učiteljica prvo demonstrira postupak sadnje, a nakon demonstracije učenici sami zasađuju svoju pšenicu. Učiteljica uzima svoju plastičnu čašicu te je ukrašava po želji. Po završetku ukrašavanja uzima sjeme pšenice te ga stavlja na dno čašice u gustom sloju. Naglašava učenicima kako je sjeme pšenice večer prije namočeno u vodu kako bi se potaknulo njegovo klijanje. Na sloj sjemena pšenice učiteljica stavlja sloj zemlje i dobro pokriva sjeme koje se nalazi na dnu čašice. Za kraj učiteljica čašicu pokriva aluminijskom folijom kako bi se unutar nje zadržala vlažnost koja potiče klijanje. Prije nego učenici počnu sijati svoju pšenicu govori im kako je pšenicu potrebno držati na umjereno toplom mjestu i blizu izvora svjetlosti, a to može biti mjesto blizu prozora. Učiteljica svoju posijanu pšenicu odnosi na odgovarajuće mjesto te učenici krenu sa sadnjom svoje pšenice.</p> <p><i>Sažimanje:</i></p> <p>Kada obilježavamo blagdan Svete Lucije? Na koji način se obilježava blagdan Svete Lucije?</p>	min
	<p>Završni dio sata</p> <p>Utvrđivanje novih nastavnih sadržaja</p> <p><i>Uvježbavanje</i></p> <p>Svi učenici zajedno s učiteljicom rješavaju kviz preko Kahoota. Pitanja u kvizu su:</p> <p><i>Koji blagdan obilježavamo 13. prosinca?</i></p>	7 min

	<p><i>Što sadimo za blagdan Svete Lucije?</i></p> <p><i>Kako pripremamo sjeme pšenice za sadnju?</i></p> <p><i>Zašto posađenu pšenicu pokrivamo folijom?</i></p> <p><i>Na kakvo mjesto stavljamo pšenicu nakon sadnje?</i></p> <p><i>Ponavljanje</i></p> <p>Učenici ponavljaju naučeno opisivanjem načina na koji su sadili pšenicu.</p> <p><i>Provjeravanje</i></p> <p>Učenici su podijeljeni u parove te si međusobno postavljaju pitanja povezana s današnjim satom te se međusobno vrednuju.</p>	
Nastavne aktivnosti:	Aktivnosti učitelja:	Aktivnosti učenika:
	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Pitanjima potiče učenike na razgovor o blagdanu Svete Lucije</li> <li>- Potiče učenike na razmišljanje o načinu obilježavanja blagdana Svete Lucije</li> <li>- Upoznaje učenike s načinom sadnje pšenice</li> <li>- Vodi s učenicima heuristički razgovor</li> <li>- Potiče učenike na zaključivanje i izražavanje osobnog mišljenja</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Sudjeluje u razgovoru</li> <li>- Prati demonstraciju učiteljice</li> <li>- Postavlja pitanja ako mu nešto nije jasno</li> <li>- Samostalno izvodi praktični zadatak te pita ako mu nešto nije jasno</li> <li>- Sudjeluje u zajedničkom rješavanju kviza</li> </ul>
Dodatni zadaci (problemski, istraživački i sl.)	Istražiti postoje li različite vrste sjemena pšenice. Ako postoje različite vrste zasaditi najmanje dvije te pratiti i bilježiti sličnosti i razlike.	



Prilagodbe za učenike s teškoćama:	Ovisno o vrsti teškoće osigurati individualizirani pristup učeniku/učenici, prilagoditi nastavne metode i postupke učeniku/učenici ovisno o njegovim/njezinim potrebama i mogućnostima, prilagoditi nastavne materijale potrebama i mogućnostima učenika
Aktivnosti za rad s darovitim učenicima:	Odaberi neki drugi način sadnje pšenice i posadi je kod kuće.

Multimedijski i interaktivni sadržaji:	/
Projektne zadaci:	/

### Plan ploče

#### BLAGDAN SVETE LUCIJE



Prilozi:

Koji blagdan obilježavamo  
13. prosinca?



A Sveti  
Nikola

B Sveta  
Lucija

C Sveta  
Kata

Što sadimo za blagdan Svete Lucije?



A Ječam

B Travu

C Pšenicu

Kako pripremamo sjeme  
pšenice za sadnju?



A Natopimo  
ga u vodi  
večer prije.

B Natopimo ga  
u slanoj vodi.

C Natopimo  
ga tri dana  
prije u vodi.

Zašto posađenu pšenicu  
pokrivamo folijom?

A

Kako bi spriječili  
dolazak muha.

B

Kako bi zadržala  
vlažnost koja je  
važna za rast.

C

Kako pšenica ne bi  
previsoko narasla.

Na kakvo mjesto stavljamo  
pšenicu nakon sadnje?



A Na umjereno  
toplo i svjetlo  
mjesto.

B Na mjesto  
gdje nema  
svjetla.

C U vodu.